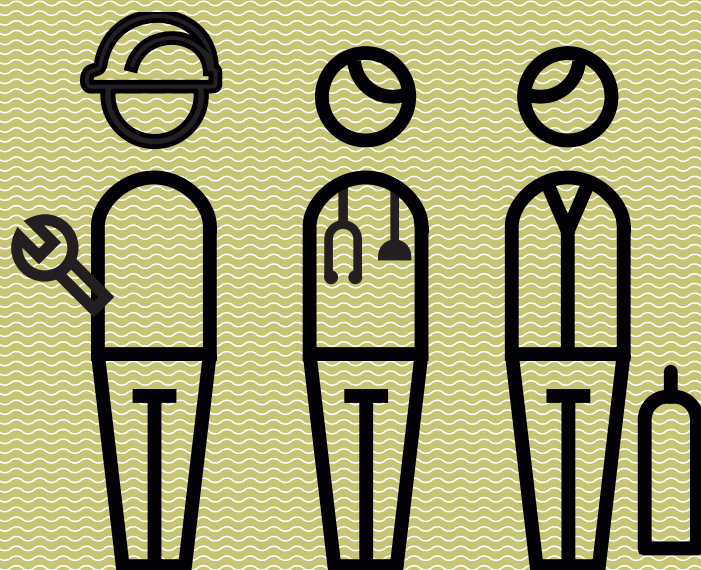

Vlaanderen
is sterk in cijfers

RAPPORT STATISTIEK
VLAANDEREN, 2023/2

STATISTIEKONTWIKKELING

AANVULLENDE MAATSTAVEN VOOR WERKZAAMHEID EN WERKLOOSHEID: EEN VERKENNING OP BASIS VAN DE ENQUÊTE NAAR DE ARBEIDSKRACHTEN

WALTER VAN DONGEN

INHOUD

SAMENVATTING	3	4 AANVULLENDE MAATSTAVEN VOOR WERKZAAMHEID EN WERKLOOSHEID	41
INLEIDING	5	4.1 Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking	43
1 GEGEVENS EN METHODEN	7	4.1.1 Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in het Vlaamse Gewest	44
1.1 Werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad	7	4.1.2 Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in België	45
1.2 Inhoud en werkwijze	10	4.1.3 Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in het Vlaamse Gewest naar geslacht en leeftijd	47
1.3 Labour force survey – enquête naar de arbeidskrachten	12	4.1.4 Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in het Vlaamse Gewest in personen en voltijds equivalenten	50
2 WERKZAAMHEIDSGRAAD 20-64 JAAR EN WERKLOOSHEIDSGRAAD 15-64 JAAR: EMPIRISCHE TOELICHTING BIJ DE BEPERKINGEN	15	4.1.5 Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in personen in de gewesten van België en EU-landen	53
2.1 Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar	15	4.1.6 Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in personen en voltijds equivalenten in de gewesten van België en EU-landen	54
2.1.1 Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar in het Vlaamse Gewest naar geslacht	16	4.1.7 Verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in personen en voltijds equivalenten	56
2.1.2 Werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar	17	4.2 Arbeidssituatie van de totale bevolking	57
2.1.3 Voor het ruime arbeidsmarktbeleid niet relevante personen van 20-64 jaar in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar	24	4.3 Totale beroepsbevolking en beroepsbevolking 15-64 jaar	60
2.2 Werkloosheidsgraad 15-64 jaar	25	4.4 Werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking	63
2.2.1 Werkloosheidsgraad 15-64 jaar in het Vlaamse Gewest naar geslacht	26	4.4.1 Totale beroepsbevolking, bevolking van 20 tot 64 jaar, werkenden in de totale beroepsbevolking en werkenden in de bevolking van 20 tot 64 jaar	64
2.2.2 Werklozen ouder dan 64 jaar	28	4.4.2 Werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking en van de bevolking van 20 tot 64 jaar	65
2.2.3 Voor het ruime arbeidsmarktbeleid relevante personen zonder baan die niet worden meegeteld in de werkloosheidsgraad 15-64 jaar	29	4.4.3 Werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking en van de bevolking van 20 tot 64 jaar naar geslacht	67
3 VARIANTEN VAN DE WERKZAAMHEIDSGRAAD OP BASIS VAN LEEFTIJDGRENZEN	31	4.5 Werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking	69
3.1 Werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar, 20 tot 67 jaar, 15 tot 64 jaar en 15 tot 67 jaar in het Vlaamse Gewest	32	BESLUIT	72
3.2 Werkzaamheidsgraad 20 tot 64 jaar en 15 tot 67 jaar in het Vlaamse Gewest naar geslacht	34	LITERATUURLIJST	74
3.3 Verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-67 jaar in het Vlaamse Gewest naar onderwijsniveau	36		
3.4 Verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-64 jaar in de gewesten in België en EU-landen	37		

AANVULLENDE MAATSTAVEN VOOR WERKZAAMHEID EN WERKLOOSHEID: EEN VERKENNING OP BASIS VAN DE ENQUÊTE NAAR DE ARBEIDSKRACHTEN

WALTER VAN DONGEN

SAMENVATTING

Voorliggend rapport gaat in op de discussie over de voor- en nadelen van 2 centrale maatstaven die in België en de Europese Unie worden gebruikt voor het opvolgen van (de evolutie van) de arbeidsmarktparticipatie van de bevolking: de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar en de werkloosheidsgraad van de bevolking van 15 tot 64 jaar.

Eerst worden de voor- en nadelen van deze vaakst gebruikte ILO-maatstaven besproken aan de hand van empirische analyses voor het Vlaamse Gewest en waar zinvol voor België en de EU-landen. Dat gebeurt in het licht van het huidige arbeidsmarktbeleid dat gericht is op een maximale arbeidsmarktparticipatie van iedereen die een baan kan uitoefenen.

De beperkingen van de 2 maatstaven hebben vooral betrekking op de gebruikte leeftijdsgrenzen voor de afbakening van de doelgroep (teller) en de referentiegroep (noemer) ervan. In essentie komt het erop neer dat daardoor niet alle werkende en niet-werkende personen worden meegeteld die relevant zijn voor het arbeidsmarktbeleid.

Aansluitend onderzoeken we enkele mogelijke verruiming van de leeftijdsgrenzen voor de werkzaamheidsgraad. De werkzaamheidsgraad voor de bevolking van 20 tot 64 jaar wordt vergeleken met de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 67 jaar, 15 tot 64 jaar en van 15 tot 67 jaar.

In het verlengde daarvan worden enkele alternatieve maatstaven voor de werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad voorgesteld. Die maatstaven zijn niet gebonden aan (wijzigende) leeftijdsgrenzen, zodat de vermelde beperkingen niet optreden. Ze gaan uit van een ruimer concept van de beroepsbevolking en een meer consistente afbakening van de relevante doelgroep (teller) en de referentiegroep (noemer). De voorgestelde alternatieve maatstaven zijn geen vervanging van maar een aanvulling bij de bestaande ILO-maatstaven, vooral met het oog op een genuanceerde kijk op de arbeidsmarkt en een betere empirische ondersteuning van het hedendaagse arbeidsmarktbeleid.

INLEIDING

Sinds een aantal decennia staan in België en de Europese Unie 2 maatstaven centraal voor de opvolging van (de evolutie van) de arbeidsmarktparticipatie van de bevolking: de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en de werkloosheidsgraad 15-64 jaar.

Beide maatstaven zijn gebaseerd op de bepalingen en definities van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) waarbij de bevolking opgedeeld wordt naar socio-economische positie (werkenden, werklozen en niet-actieven). De werkzaamheidsgraad 20-64 jaar is het aandeel van de werkende personen in de totale bevolking van 20 tot 64 jaar. De werkloosheidsgraad 15-64 jaar is het aandeel van de werkloze bevolking in de beroepsbevolking 15-64 jaar. De beroepsbevolking wordt gevormd door de som van de werkenden en de werklozen.

De werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en de werkloosheidsgraad 15-64 jaar worden in de landen van de Europese Unie (EU) en een aantal andere Europese landen sinds 1985 berekend op basis van gegevens van de Europese Labour Force Survey (LFS). De Labour Force Survey (LFS) is de officiële enquête die onder coördinatie van het Europese statistiekbureau Eurostat

in alle EU-landen wordt afgenomen. In België gebeurt dat door het federale statistiekbureau Statbel onder de naam Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK). De LFS/EAK wordt gebruikt voor de constructie van Europese, nationale en regionale statistieken over de arbeidsmarkt. Het voordeel is dat de maatstaven een vrij consistente vergelijking mogelijk maken van de evolutie van de arbeidsmarktparticipatie, zowel over de tijd als tussen de landen en regio's binnen landen.

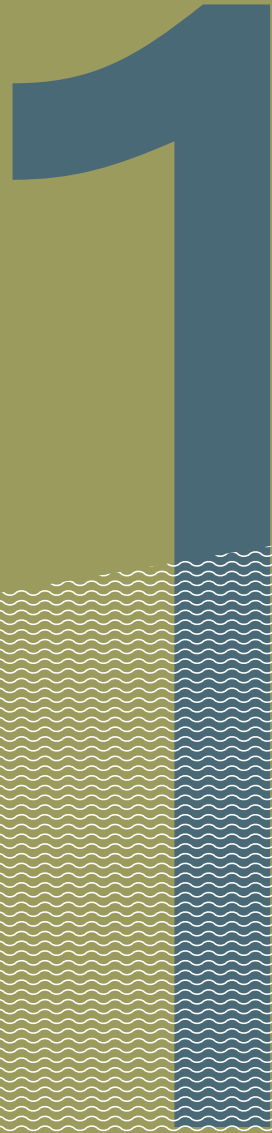
Tegenover de voordelen van deze 2 maatstaven staan ook enkele beperkingen. Die hebben vooral te maken met de gebruikte leeftijdsgrenzen voor de afbakening van de doelgroep (teller) en de referentiegroep (noemer) ervan.

In dit rapport verduidelijken we eerst de beperkingen van de 2 maatstaven aan de hand van empirische analyses voor het Vlaamse Gewest en waar zinvol voor België en de EU-landen. Dat doen we in het licht van het huidige arbeidsmarktbeleid dat ernaar streeft dat iedereen die een baan kan uitoefenen, ook effectief actief is/wordt op de arbeidsmarkt. Het gaat dan concreet om iedereen die niet voltijds student, volledig beroepsongeschikt en/of volledig gepensioneerd is.

Daarna onderzoeken we enkele mogelijke verruiming van de leeftijdsgrenzen voor de werkzaamheidsgraad. In dat opzicht vergelijken we de werkzaamheidsgraad voor de bevolking van 20 tot 64 jaar met de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 67 jaar, van 15 tot 64 jaar en van 15 tot 67 jaar.

In het verlengde daarvan lichten we enkele aanvullende alternatieve maatstaven voor de werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad toe. Die maatstaven zijn niet gebonden aan (wijzigende) leeftijdsgrenzen, zodat de vermelde beperkingen niet optreden. Ze gaan uit van een ruimer concept van de beroepsbevolking en een meer consistente afbakening van de relevante doelgroep (teller) en de referentiegroep (noemer).

We beklemtonen dat de voorgestelde alternatieve maatstaven geen vervanging maar een aanvulling zijn op de bestaande ILO-maatstaven, vooral met het oog op een meer genuanceerde kijk op de arbeidsmarkt en een betere empirische fundering van het hedendaagse arbeidsmarktbeleid.

GEGEVENS EN METHODEN

1.1 WERKZAAMHEIDSGRAAD EN WERKLOOSHEIDSGRAAD

Sinds een aantal decennia staan in België en de Europese Unie 2 maatstaven centraal voor de opvolging van (de evolutie van) de arbeidsmarktparticipatie van de bevolking: de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en de werkloosheidsgraad 15-64 jaar.

Beide maatstaven zijn gebaseerd op de bepalingen en definities van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) waarbij de bevolking opgedeeld wordt naar socio-economische positie (werkenden, werklozen en niet-beroepsactieven).

De werkzaamheidsgraad 20-64 jaar is het aandeel van de werkende personen in de bevolking van 20 tot 64 jaar.

De werkloosheidsgraad 15-64 jaar is het aandeel van de werkloze bevolking in de beroepsbevolking 15-64 jaar. De beroepsbevolking 15-64 jaar omvat de werkende en de werkloze personen van 15 tot 64 jaar.

Werkende personen zijn daarbij personen die:

- Tijdens de referentieweek van de enquête minstens een uur hebben gewerkt voor loon of winst, met inbegrip van meewerkende gezinsleden.
- Tijdens de referentieweek niet aan het werk waren, maar een baan of een eigen bedrijf hadden waar zij tijdelijk niet aanwezig waren. Hiertoe behoren:
 - personen die niet aan het werk zijn wegens vakantie, werktijdregelingen, ziekteverlof, zwangerschaps- of vaderschapsverlof,
 - personen in een werk gerelateerde opleiding,
 - personen met ouderschapsverlof, die ofwel werk gerelateerd inkomen of uitkeringen ontvangen en/of recht hebben, ofwel van wie de verwachte duur van het ouderschapsverlof 3 maanden of minder is,
 - seizoenarbeiders tijdens het laagseizoen, waar ze regelmatig taken en plichten voor de baan of het bedrijf blijven uitvoeren, met uitzondering van de nakoming van wettelijke of administratieve verplichtingen,
 - personen die om andere redenen tijdelijk niet aan het werk zijn waarbij de verwachte duur van de afwezigheid 3 maanden of minder is,
- Landbouwgoederen produceren waarvan het grootste deel bestemd is voor verkoop of ruilhandel.
- Personen die productiewerk voor eigen gebruik verrichten, vrijwilligers, onbetaalde stagiairs en personen die betrokken zijn bij andere vormen van werk zoals gedefinieerd in de resolutie van de 19de Internationale Conferentie van Arbeidsstatistieken (ICLS) betreffende statistieken van

werk, werkgelegenheid en onderbenutting van arbeid, aangenomen op 11 oktober 2013 worden op basis van die werkzaamheden niet in dienstverband gerekend.

- Personen die meer dan 3 maanden tijdelijk werkloos zijn omwille van economische redenen (met inbegrip van de maatregelen ter bestrijding van de Covid-19-pandemie) worden vanaf 2021 niet meer als werkend beschouwd. Wanneer ze actief werk hebben gezocht en beschikbaar zijn om binnen de 2 weken te beginnen werken, worden ze als werklozen beschouwd. Hebben ze niet actief werk gezocht of zijn ze niet beschikbaar om binnen de 2 weken te beginnen werken, dan worden ze bij de niet-beroepsactieven gerekend.

Werkloze personen zijn personen die:

- Niet in dienst zijn tijdens de referentieweek,
- Beschikbaar zijn om te beginnen met werken binnen de 2 weken na de referentieweek,
- Actief werk hebben gezocht in de 4 weken voorafgaand aan de referentieweek of al een baan hebben gevonden om binnen de komende 3 maanden te starten. Dat houdt de volgende activiteiten in:
 - jobadvertenties bestuderen,
 - vacatures plaatsen of beantwoorden,
 - online cv's plaatsen of bijwerken,
 - direct contact opnemen met werkgevers,
 - vrienden, familie of kennissen vragen,
 - contact opnemen met de openbare dienst voor arbeidsvoorziening,
 - contact opnemen met een uitzendbureau,
 - een test, interview of examen afleggen als onderdeel van een wervingsproces,
 - voorbereidingen treffen voor het opzetten van een zelfstandige activiteit of een eigen bedrijf.
- Personen die meer dan 3 maanden tijdelijk werkloos zijn omwille van economische redenen (met inbegrip van de maatregelen ter bestrijding van de Covid-19-pandemie) worden vanaf 2021 niet meer als werkend beschouwd. Wanneer ze actief werk hebben gezocht en beschikbaar zijn om binnen de 2 weken te beginnen werken, worden ze als werklozen beschouwd. Hebben ze niet actief werk gezocht of zijn ze niet beschikbaar om binnen de 2 weken te beginnen werken, dan worden ze bij de niet-beroepsactieven gerekend.

De niet-beroepsactieve bevolking omvat de personen die werkend noch werkloos zijn volgens de ILO-definities. Het gaat om:

- jongeren die een voltijdse studie volgen,
- personen die voltijds het huishouden doen (huisvrouwen en huismannen),
- personen die volledig beroepsongeschikt zijn,
- gepensioneerden.

De werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en de werkloosheidsgraad 15-64 jaar worden in de landen van de Europese Unie (EU) en een aantal andere Europese landen sinds 1985 berekend op basis van gegevens van de Europese Labour Force Survey (LFS). De Labour Force Survey (LFS) is de officiële enquête die in alle EU-landen wordt afgenomen. Ze wordt gebruikt voor de constructie van Europese, nationale en regionale statistieken over de arbeidsmarkt. De LFS wordt gecoördineerd door het Europese statistiebureau Eurostat. Voor België wordt de enquête uitgevoerd door het Belgische statistiebureau Statbel onder de naam Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK). Deelname aan de EAK is verplicht voor (de leden van) de geselecteerde huishoudens.

Het voordeel van het gebruik van de Europese arbeidsmarktenquête LFS is dat de maatstaven een vrij consistente vergelijkende analyse mogelijk maken van de evolutie van de arbeidsmarktparticipatie, zowel over de tijd als tussen de landen en regio's binnen landen.

Tegenover de voordelen staan de beperkingen waarmee deze maatstaven te kampen hebben. Die hebben vooral te maken met de leeftijdsgrenzen die worden gebruikt voor de afbakening van de doelgroep en de referentiegroep, dat wil zeggen respectievelijk de teller en de noemer van de 2 maatstaven.

In de eerste plaats valt het verschil op tussen de leeftijdsgrenzen voor de werkzaamheidsgraad (20-64 jaar) en die voor de werkloosheidsgraad (15-64 jaar). Voor de werkzaamheidsgraad werden tot ongeveer het jaar 2000 eveneens de leeftijdsgrenzen 15 en 64 jaar gehanteerd. Die leeftijdsgrenzen waren vooral verbonden met de sociale wetgeving inzake de bescherming van kinderen, meer specifiek het verbod op arbeid en de invoering van de leerplicht tot 14 jaar, en met het invoeren van een algemeen pensioenstelsel vanaf de leeftijd van 65 jaar. Vooral wegens de sterke toename van het aandeel voltijds studerende 15- tot 19-jarige jongeren, worden de leeftijdsgrenzen voor de werkzaamheidsgraad de voorbije decennia beperkt tot 20-64 jaar.

Niet alleen de leeftijdsgrenzen van beide maatstaven verschillen, maar ook de selectie van de referentiegroep (noemer) binnen die leeftijdsgrenzen. Voor de werkzaamheidsgraad worden alle personen in de leeftijdsgroep 20-64 jaar opgenomen, voor de werkloosheidsgraad wordt alleen de beroepsbevolking van 15 tot 64 jaar opgenomen (de som van de werkenden en de werklozen zoals bepaald door de definities van de ILO). De 'niet-beroepsactieve bevolking' van 15 tot 64 jaar wordt niet meegerekend. De ILO-werklozen zijn in feite hoofdzakelijk de erkende werkzoekenden.

Het gevolg is dat beide maatstaven inhoudelijk gezien niet consistent noch complementair zijn en bijgevolg moeilijk met elkaar kunnen worden verbonden en vergeleken in de analyse van en het maatschappelijk debat over de arbeidsmarkt.

1.2 INHOUD EN WERKWIJZE

Voorliggend SV-rapport bestaat uit 3 delen. In hoofdstuk 2 worden de beperkingen van de huidige werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en werkloosheidsgraad 15-64 jaar toegelicht op basis van empirische gegevens voor het Vlaamse Gewest en waar mogelijk voor de EU-landen in de periode 1986-2021. Dat gebeurt in het licht van het hedendaagse arbeidsmarktbeleid, dat op een bredere groep is gericht dan in de periode 1950-1990. Dat beleid beoogt dat iedereen die een baan kan uitoefenen, ook effectief actief is/ wordt op de arbeidsmarkt. Die bredere doelgroep omvat iedereen die niet voltijds student, volledig beroepsongeschikt en/of volledig gepensioneerd is.

Dat impliceert de facto een ruimere omschrijving van de beroepsbevolking: naast werkenden en werklozen (werkzoekenden) worden ook thuiswerkenden (huisvrouwen en huismannen) opgenomen. Het betreft hier een algemene benadering omdat wellicht niet alle thuiswerkenden (snel) kunnen worden ingezet op de arbeidsmarkt. Maar dat geldt de facto ook voor de werklozen. De benadering kan worden verfijnd door rekening te houden met de mate waarin de diverse categorieën effectief inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. We verwijzen in dat verband naar Sourbron & Vansteenkiste (2018), Vansteenkiste et al. (2019a, 2019b) en Vansteenkiste & Sourbron (2020) waarin op basis van EAK-gegevens de samenstelling van de arbeidsmarktreserve of het arbeidspotentieel wordt onderzocht vanuit het oogpunt van de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.

We gaan uit van de volgende vragen met betrekking tot de beperkingen van de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar.

- Hoeveel werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar worden niet meegeteld in de teller en noemer van de maatstaf?
- Hoeveel voor het ruime arbeidsmarktbeleid niet relevante personen van 20-64 jaar zonder baan (voltijds studenten, volledige beroepsongeschikte personen en volledig gepensioneerden) worden opgenomen in de noemer?

Met betrekking tot de beperkingen van de huidige werkloosheidsgraad van de bevolking van 15 tot 64 jaar zijn de volgende vragen relevant.

- Hoeveel werklozen ouder dan 64 jaar worden niet meegeteld?
- Hoeveel voor het ruime arbeidsmarktbeleid relevante personen zonder baan, die volgens de ILO-definitie tot de niet-beroepsbevolking behoren (huisvrouwen en huismannen), worden niet opgenomen in de teller en noemer van de maatstaf?

In het derde hoofdstuk wordt de betekenis onderzocht van een verruiming van de leeftijdsgrenzen voor de werkzaamheidsgraad. Die verruiming kan grotendeels worden gemotiveerd door de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd (tot 67 jaar in België) en een aantal andere EU-landen. We vergelijken voor het Vlaamse Gewest de werkzaamheidsgraad voor de bevolking van 20 tot 64 jaar, van 20 tot 67 jaar, van 15 tot 64 jaar en van

15 tot 67 jaar. Voorts tonen we voor de EU-landen de verschillen tussen de werkzaamheidsgraad bij de bevolking van 20 tot 64 jaar en bij de bevolking van 15 tot 64 jaar.

Het vierde hoofdstuk presenteert ten slotte enkele aanvullende maatstaven voor de werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad, uitgaande van de empirische toelichting in de vorige hoofdstukken. Die maatstaven zijn niet gebonden aan leeftijdsgrenzen zodat de vermelde beperkingen worden vermeden. Ze zijn gebaseerd op een andere classificatie van de bevolking die afgestemd is op de hedendaagse visie op arbeidsmarktparticipatie (Van Dongen, 1993, 2008, 2009). De maatstaven gaan uit van het ruimere concept 'totale beroepsbevolking' en worden bepaald door een consistente afbakening van de relevante doelgroepen (werkenden en alle werklozen in de teller) en de referentiegroepen (totale bevolking en totale beroepsbevolking in de noemer).

De volgende maatstaven worden toegelicht voor het Vlaamse Gewest en waar mogelijk ook voor de EU-landen.

- Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking: het aandeel van de totale werkende bevolking in de totale bevolking, berekend op basis van personen en voltijds equivalente personen. De maatstaf berekend op basis van personen wordt ook per leeftijdsgroep weergegeven. Deze maatstaf is belangrijk voor de internationale vergelijking van de evolutie op lange termijn.
- Arbeidssituatie van de totale bevolking, met onderscheid van de hoofd-categorieën: werkenden (voltijds – deeltijds), werklozen (werkzoekenden), thuiswerkenden (huismannen en huisvrouwen), gepensioneerden, beroepsongeschikten, voltijdse studenten van 15 jaar en ouder en alle kinderen/leerlingen jonger dan 15 jaar.
- Totale beroepsbevolking volgens een ruimere definitie: som van werkenden, werklozen (werkzoekenden) en thuiswerkenden (huismannen-huisvrouwen); omvang en aandeel in de totale bevolking.
- Werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking: het aandeel van de totale werkende bevolking in de totale beroepsbevolking.
- Werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking: het aandeel van de totale werkloze bevolking in de totale beroepsbevolking (ruimere definitie).

We beklemtonen dat de alternatieve maatstaven aanvullend zijn bij de bestaande ILO-maatstaven, met het oog op een genuanceerde kijk op de arbeidsmarkt en het arbeidsmarktbeleid. Het doel ervan is een consistenter beeld te geven van de evolutie van de werkzaamheid en werkloosheid, ten behoeve van het hedendaagse arbeidsmarktbeleid.

1.3 LABOUR FORCE SURVEY – ENQUÊTE NAAR DE ARBEIDSKRACHTEN

In dit rapport maken we gebruik van EAK- en LFS-gegevens. De Labour Force Survey (LFS) is de officiële enquête die in alle landen van de Europese Unie (EU27) wordt afgenomen. Ze wordt gebruikt voor de constructie van Europese, nationale en regionale statistieken over de arbeidsmarkt. De LFS wordt gecoördineerd door het Europese statistiekbureau Eurostat. Voor België wordt de enquête uitgevoerd door het Belgische statistiekbureau Statbel onder de naam Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK). Deelname aan de EAK is verplicht voor de geselecteerde huishoudens.

Van 1983 tot 1998 werden de huishoudens 1 maal per jaar bevestigd tijdens een referentieweek in het voorjaar. Vanaf 1999 werd de enquête continu uitgevoerd tijdens het jaar, waarbij de steekproef gelijkmatig werd verdeeld over alle weken van het jaar. Vanaf 2017 werd een nieuwe methode van enquêtering toegepast. De geselecteerde huishoudens en personen nemen deel aan een eerste bevestiging. Daarna worden ze uitgenodigd om in de daaropvolgende 15 maanden nog 3 keer een vragenlijst te beantwoorden. De huishoudens worden in 2 opeenvolgende kwartalen bevestigd, daarna in 2 kwartalen niet en ten slotte in 2 kwartalen opnieuw. De eerste bevestiging gebeurt op dezelfde manier als de jaren voordien: de respondent wordt door een enquêteur uitgenodigd voor een persoonlijk interview waarbij de vragenlijst gezamenlijk wordt doorlopen en de antwoorden worden geregistreerd op een tablet (CAPI). Deze bevestiging is de meest gedetailleerde en wordt begeleid door een enquêteur.

De vervolgbestellingen zijn korter en beperken zich grotendeels tot de aspecten van de arbeidsmarktpositie die gewijzigd zijn in vergelijking met de vorige bevestiging. Deze vervolgbestellingen verlopen telefonisch (CATI) of via het internet (CAWI).

In dit rapport houden we geen rekening met de betekenis en gevolgen van de recente richtlijnen van Eurostat voor de hervorming van de vragenlijst van de LFS/EAK in 2021. Die wijzigingen zijn gesitueerd binnen het kader van de traditionele ILO-definitie van werkzaamheid en werkloosheid en van de werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad. Bijgevolg hebben ze geen noemenswaardige invloed op de discussie in dit rapport, met name aanvullende alternatieve maatstaven bieden gebaseerd op de LFS/EAK zelf.

De hervorming van de vragenlijst van LFS/EAK is het gevolg van een nieuw Europees kaderreglement (EU verordening 2019/1700: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1700/oj>) voor diverse enquêtes. Voor meer informatie, zie onder meer op de website van Statbel (<https://statbel.fgov.be/nl/wijzigingen-de-enquete-naar-de-arbeidskrachten-eak-2021>) en meer uitgebreid op de website van Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_Labour_Force_Survey_-_

[new_methodology_from_2021_onwards#Main_changes_introduced_in_2021](#)).

De wijzigingen in de vragenlijst zijn divers, waardoor bepaalde gegevens in de periode vóór 2021 verschillen van de gegevens in 2021 en later.

- Sommige variabelen werden geschrapt omdat ze minder relevant geworden zijn of omdat de informatie beschikbaar is in administratieve bronnen.
- Nieuwe vragen werden toegevoegd.
- Soms werd de volgorde van vragen of de frequentie van bevraging (jaarbasis versus kwartaalbasis) aangepast.
- In een aantal gevallen werd ook de formulering van een bestaande vraag gewijzigd of werden de antwoordmodaliteiten aangepast, doch er werd getracht dit tot een minimum te beperken.

Ondanks het streven naar een meer uniforme manier van meten zijn er toch nog verschillen tussen de EU-landen met betrekking tot de concrete uitvoering van het nieuwe reglement. Zo heeft Statbel zich in 2021 volledig aangepast aan de nieuwe definities, inclusief de behandeling van tijdelijk werklozen voor een duur van meer dan 3 maanden, terwijl Frankrijk en Spanje deze laatste aanpassing uitgesteld hebben.

De belangrijkste wijzigingen hebben betrekking op de definitie van werkend en werkloos zijn. Volgens Statbel zijn de gevolgen voor de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en de werkloosheidsgraad 15-64 jaar voor België al bij al beperkt. De grootste impact is afkomstig van de gewijzigde behandeling van tijdelijk werklozen van meer dan 3 maanden (werkend voor 2021, niet werkend in 2021 en later). Zie ook: <https://statbel.fgov.be/nl/wijzigingen-de-enquete-naar-de-arbeidskrachten-eak-2021>.

In Nederland spreekt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van een 'nieuwe meetmethode' die sinds 2021 wordt toegepast. Zie onder meer: <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2021/48/nieuwe-meetmethode-van-invloed-op-beroepsbevolkingcijfers> en <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/48/meer-werklozen-maar-ook-meer-werkenden-met-nieuwe-meetmethode>. In de nieuwe vraagstelling wordt expliciet aangegeven dat betaalde stages en bijbaantjes meetellen als betaald werk, terwijl dat voordien niet werd toegelicht. Daardoor nam vooral bij de leeftijdsgroep 15-24 jaar het aantal en aandeel werkenden toe.

Met betrekking tot werkloosheid is de vraagstelling voor het derde criterium van werkloosheid gewijzigd, met name de termijn van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt. Daardoor wordt iemand sneller als werkloos beschouwd en neemt de werkloosheidsgraad vrij fors toe.

WERKZAAMHEIDSGRAAD 20-64 JAAR EN WERKLOOSHEIDSGRAAD 15-64 JAAR: EMPIRISCHE TOELICHTING BIJ DE BEPERKINGEN

2.1 WERKZAAMHEIDSGRAAD 20-64 JAAR

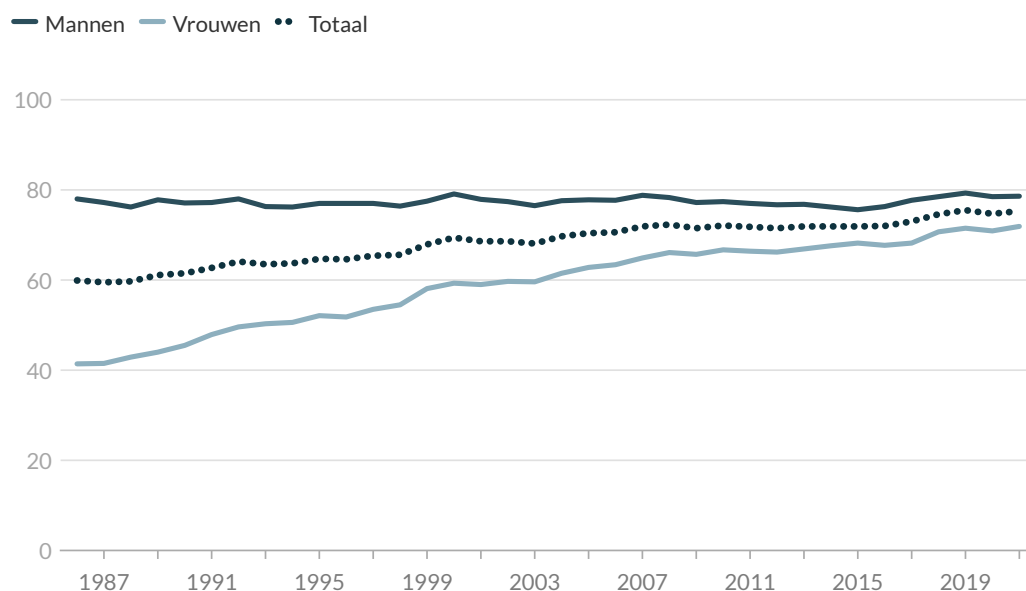
In dit onderdeel geven we voor het Vlaamse Gewest eerst de evolutie tussen 1986 en 2021 van de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar. Daarna gaan we na hoeveel werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar niet worden meegeteld in teller en noemer van de maatstaf. Ten slotte bekijken we hoeveel personen van 20-64 jaar zonder baan die niet relevant zijn voor het ruime arbeidsmarktbeleid, worden opgenomen in de noemer van de maatstaf: voltijds studenten, volledige beroepsongeschikte personen en volledig gepensioneerden.

2.1.1 WERKZAAMHEIDSGRAAD 20-64 JAAR IN HET VLAAMSE GEWEST NAAR GESLACHT

In 2021 lag de werkzaamheidsgraad bij de bevolking van 20 tot 64 jaar in het Vlaamse Gewest op 75,3%. Dat betekent dat 75,3% van de 20- tot 64-jarigen een betaalde baan had, volgens de bepalingen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). De werkzaamheidsgraad is toegenomen van 59,9% in 1986 tot 75,5% in 2019. In 2020 was er een lichte daling tegenover 2019, gevolgd door een lichte stijging in 2021.

De werkzaamheidsgraad bij mannen lag in 2021 op 78,6%, bij vrouwen op 71,9%. Bij mannen schommelde de werkzaamheidsgraad tussen 1986 en 2021 rond 78%. Bij vrouwen lag de werkzaamheidsgraad in de hele periode duidelijk lager dan bij mannen, maar die steeg wel sterk, van 41,4% in 1986 tot 71,9% in 2021. Het verschil tussen mannen en vrouwen daalde daardoor van 36,6 procentpunten (pp) in 1986 tot 6,7 pp in 2021.

Figuur 2.1.1. Werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar naar geslacht Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

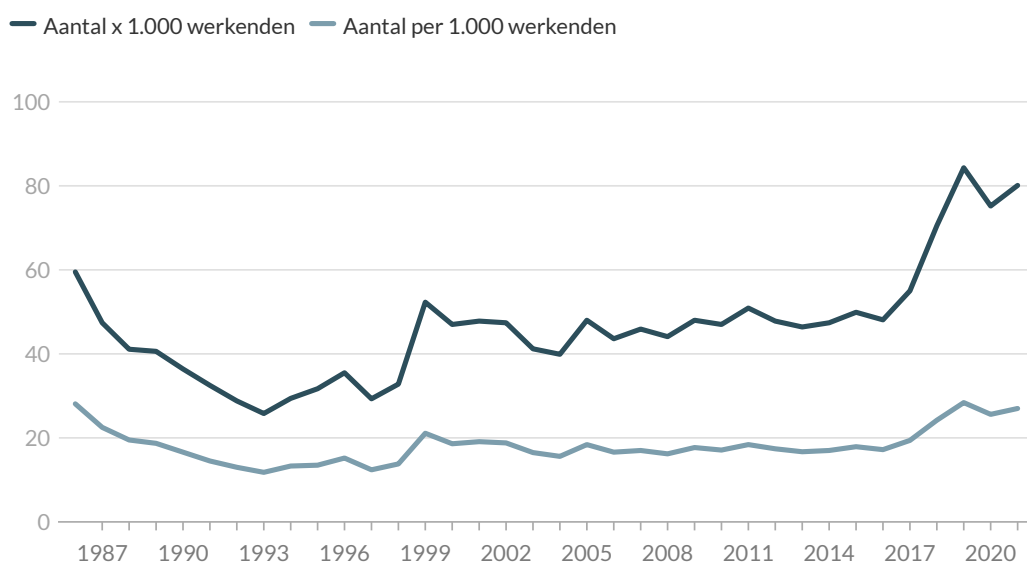
Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

2.1.2 WERKENDEN JONGER DAN 20 JAAR EN OUDER DAN 64 JAAR

In 2021 werden ongeveer 80.000 werkende personen jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar niet meegeteld in de teller en de noemer van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar. Dat komt overeen met 27 personen per 1.000 personen in de hele groep werkenden (2,7%). De curves vertonen verschillen over de tijd. Daardoor verschilt ook de impact op de werkzaamheidsgraad over de tijd.

Figuur 2.1.2.a. Werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar die niet worden meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar

Vlaams Gewest, 1986-2021, aantal x 1.000 werkenden en aantal per 1.000 werkenden

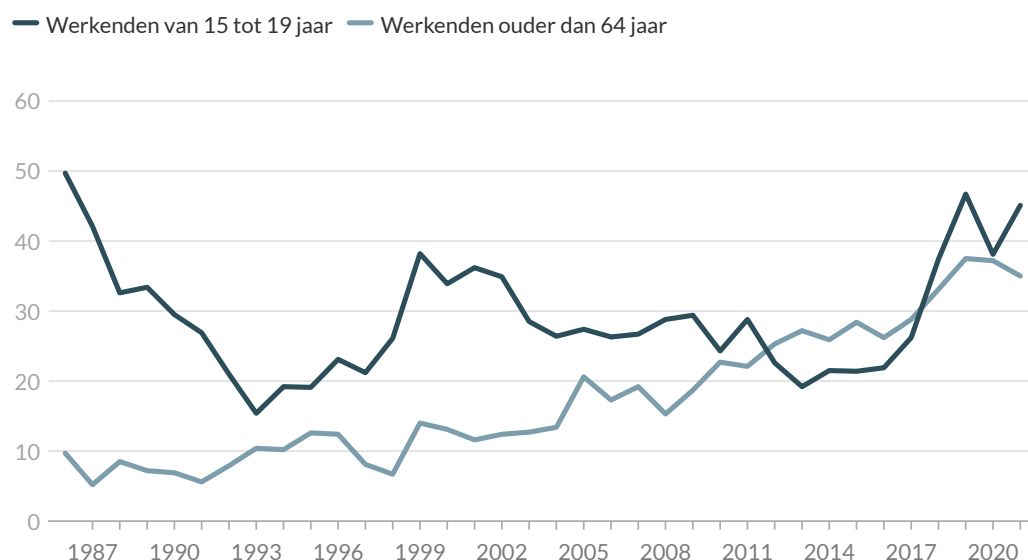
Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

Het aantal werkende 15- tot 19-jarigen die niet worden meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar lag in 2021 op ruim 41.000. In 1986 bedroeg dat aantal 50.000. De evolutie in de periode 1986-2021 vertoont grote schommelingen. Die zijn het resultaat van de combinatie van het toenemende aantal jongeren die hogere studies volgen en het aantal studerende jongeren die ook actief zijn op de arbeidsmarkt.

In 2021 werden ongeveer 35.000 werkende 65-plussers niet meegeteld in de maatstaf. Dat aantal is in de periode 1986-2021 bijna continu gestegen, uiteraard wegens de toenemende arbeidsmarktparticipatie van deze leeftijdsgroep.

Figuur 2.1.2.b. Werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar die niet worden meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar naar leeftijdsgroep Vlaams Gewest, 1986-2021, aantal x 1.000 werkenden

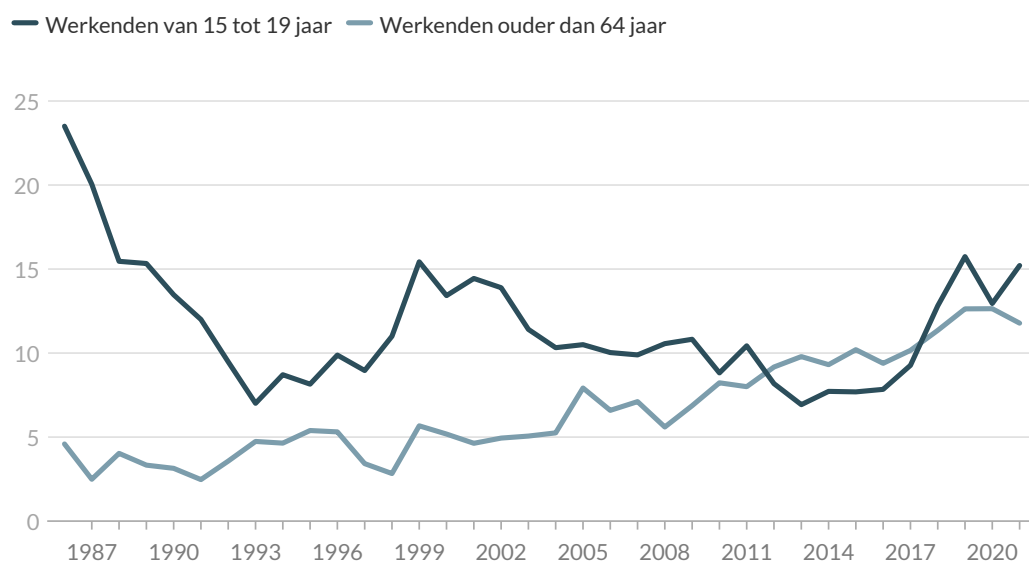
Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

Het aandeel werkende 15- tot 19-jarigen en werkenden ouder dan 64 jaar per 1.000 werkenden dat niet wordt meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar vertonen ongeveer hetzelfde verloop als de curven van het aantal werkenden. Bij de jongeren zijn de schommelingen minder groot en bij de 65-plussers is de stijging minder sterk. De reden is dat het totaal aantal werkenden algemeen gezien is toegenomen (noemer).

Het aandeel werkenden jonger dan 20 jaar per 1.000 werkenden lag tot in 2011 hoger dan het aandeel werkenden van 65 jaar en ouder. Daarna was het verschil tussen de 2 leeftijdsgroepen kleiner.

Figuur 2.1.2.c. Werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar die niet worden meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar naar leeftijdsgroep
 Vlaams Gewest, 1986-2021, aantal per 1.000 werkenden

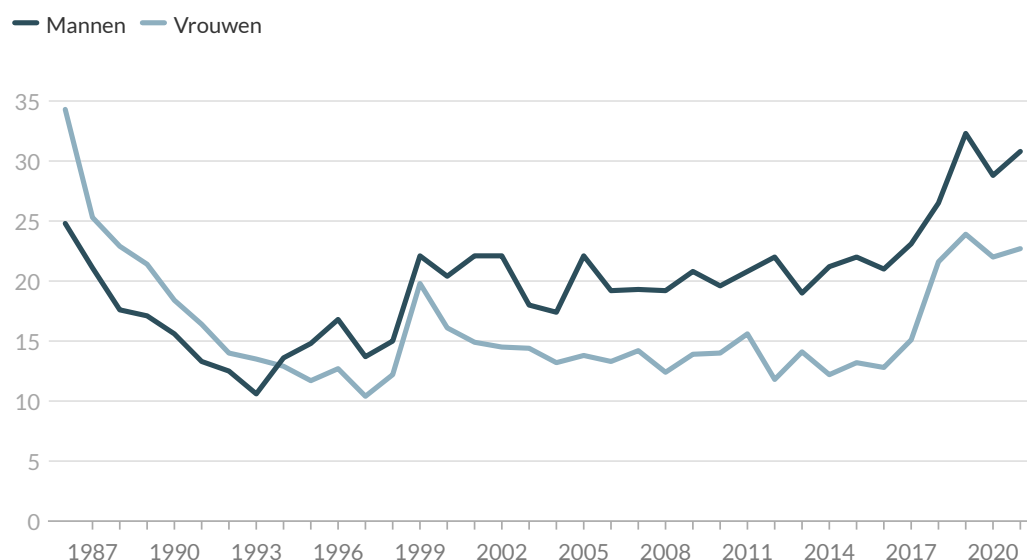

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

Er zijn vrij grote verschillen tussen mannen en vrouwen in het aandeel werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar die niet worden meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar. Tot 1993 lag het aandeel bij vrouwen hoger dan bij mannen, vanaf 1994 lag het lager. Het hoger aandeel bij mannen sinds 1995 is mogelijk te wijten aan het feit dat meer vrouwen dan mannen langer studeren en dat meer mannen op hogere leeftijd nog werken.

Figuur 2.1.2.d. Werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar die niet worden meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar naar geslacht
Vlaams Gewest, 1986-2021, aantal per 1.000 werkenden

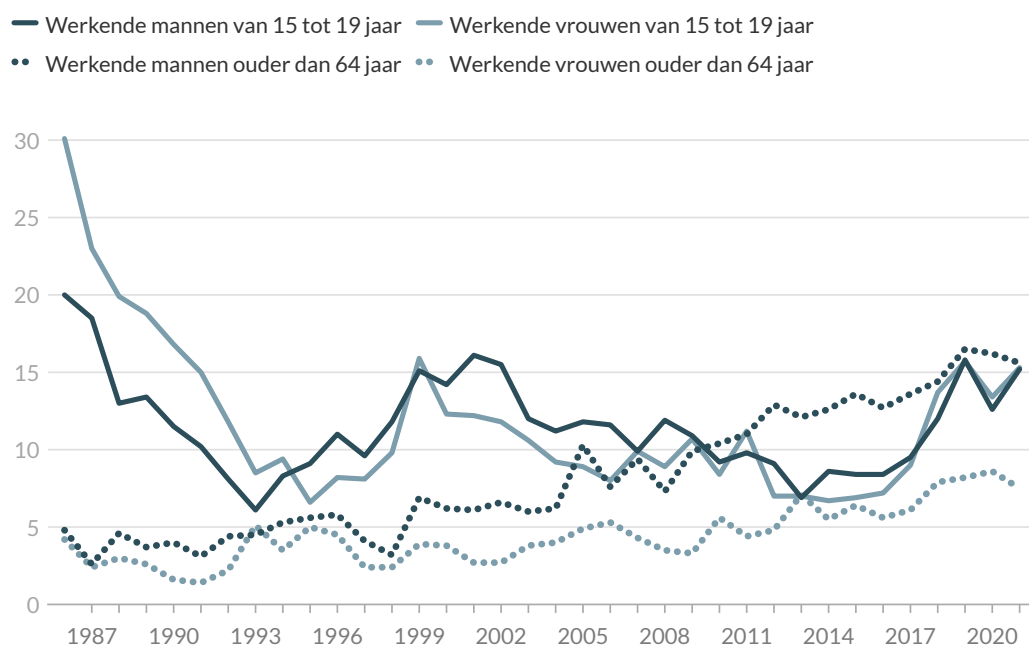
Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

De combinatie van geslacht en leeftijdsgroep geeft een genuanceerder beeld. Het aandeel werkenden jonger dan 20 jaar dat niet wordt meegeteld lag tot in 1994 bij vrouwen hoger dan bij mannen. Daarna zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen in die leeftijdsgroep klein.

Het aantal niet meegetelde werkenden ouder dan 64 jaar per 1.000 werkenden lag bij mannen vanaf 1999 duidelijk hoger dan bij vrouwen. Dat aantal steeg bij mannen ook sterker dan bij vrouwen, omwille van de sterker toenemende werkzaamheidsgraad van mannen in die leeftijdsgroep. We geven nog mee dat in de leeftijdsgroep 50 tot 64 jaar de werkzaamheidsgraad bij vrouwen sterker is gestegen dan bij mannen.

Figuur 2.1.2.e. Werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar die niet worden meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar naar geslacht en leeftijdsgroep Vlaams Gewest, 1986-2021, aantal per 1.000 werkenden

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

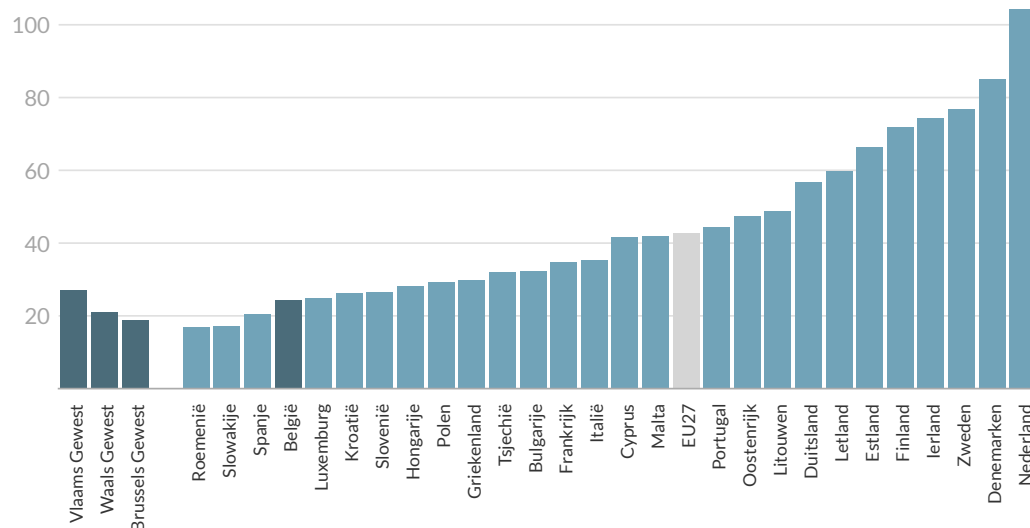
Aansluitend bij de analyse van het Vlaamse Gewest is een vergelijking met de andere gewesten in België en de landen van de Europese Unie zinvol.

In 2021 lag het aandeel niet meegetelde werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar in het Vlaamse Gewest (27 per 1.000 werkenden) hoger dan in het Waalse Gewest (21), het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (19) en in België in zijn geheel (24). Het hoger aandeel in het Vlaamse Gewest is vooral te verklaren door het hoger aandeel werkenden ouder dan 64 jaar.

In de Europese Unie (EU27) lag dat aandeel in 2021 met gemiddeld 43 per 1.000 werkenden hoger dan in het Vlaamse Gewest. Roemenië (17 per 1.000 werkenden) kende het laagste aandeel niet meegetelde werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar, gevolgd door Slowakije (17) en Spanje (21). Nederland (104 per 1.000 werkenden) kende het hoogste aandeel, voorafgegaan door Denemarken (85) en Zweden (77).

Figuur 2.1.2.f. Werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar die niet worden meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar

Gewesten in België en EU-landen, 2021, aantal per 1.000 werkenden

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Bijgevolg moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge.

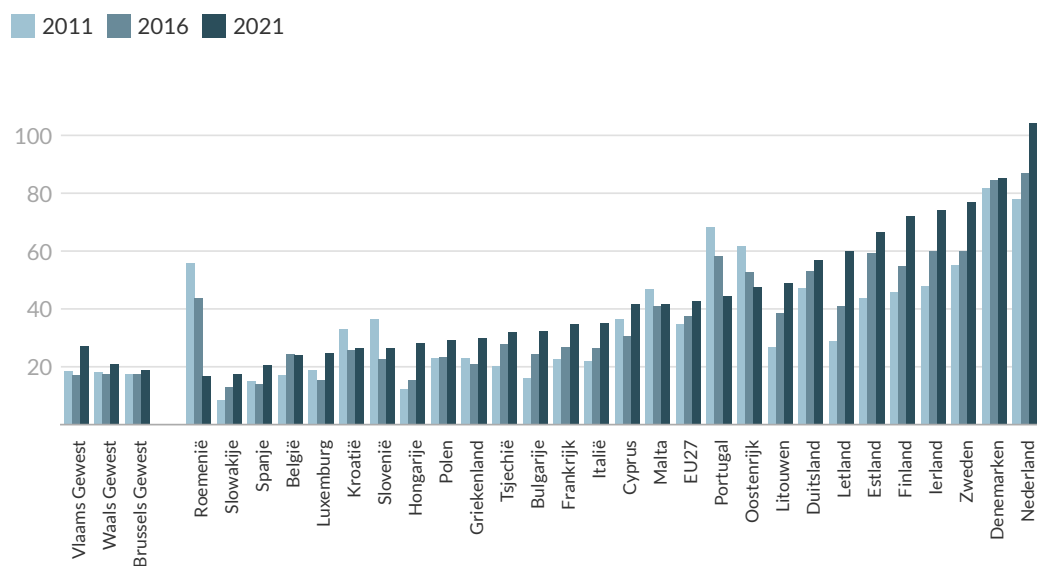
Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), LFS Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen

Bovendien treden er grote veranderingen op in de tijd, die ook vrij grote verschillen vertonen tussen de EU-landen. In het Vlaamse Gewest is er een aanzienlijke stijging tussen 2016 en 2021, terwijl in het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest de stijging klein was.

In de meeste landen is het aandeel niet meegetelde werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar tussen 2011 en 2021 vrij sterk toegenomen. In Roemenië, Portugal en Oostenrijk is het aandeel sterk gedaald. In Kroatië, Slovenië en Malta was de daling beperkt.

Figuur 2.1.2.g. Werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar die niet worden meegeteld in de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar

Gewesten in België en EU-landen, 2011, 2016 en 2021, aantal per 1.000 werkenden

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Bijgevolg moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), LFS Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen

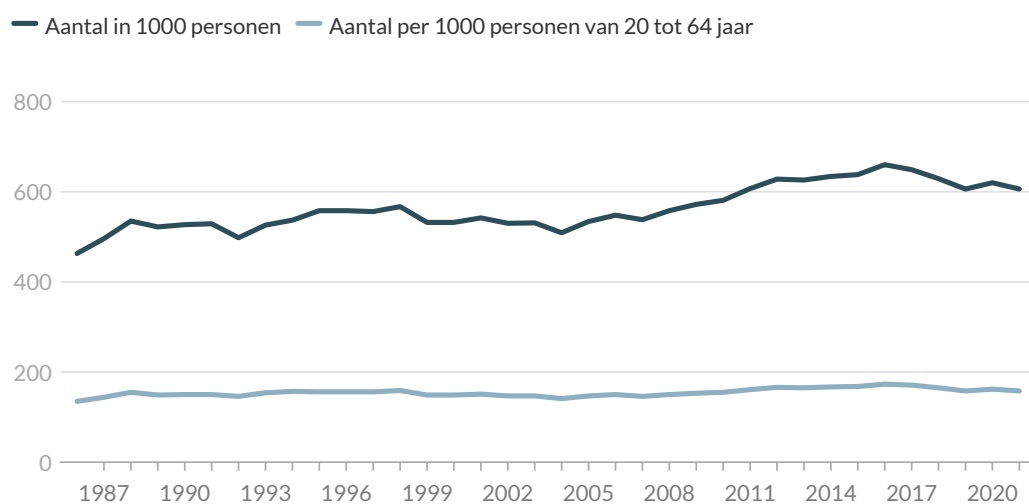
2.1.3 VOOR HET RUIE ARBEIDSMARKTBELEID NIET RELEVANTE PERSONEN VAN 20-64 JAAR IN DE WERKZAAMHEIDSGRAAD 20-64 JAAR

In 2021 werden in het Vlaamse Gewest bijna 610.000 personen van 20 tot 64 jaar zonder betaalde baan die niet de directe focus vormen voor het ruime arbeidsmarktbeleid, meegeteld in de noemer van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar. Het betreft voltijdse studenten, volledig beroepsongeschikte personen en volledig gepensioneerden. Dat aantal komt overeen met een aandeel van 158 personen per 1.000 personen van 20 tot 64 jaar (16%).

De curve van het aantal stijgt vooral in de periode 2004-2016, gevolgd door een daling. De curve van het aantal per 1.000 personen van 20 tot 64 jaar stijgt in beperkte mate tot in 2016.

Figuur 2.1.3. Voor het ruime arbeidsmarktbeleid niet relevante personen van 20-64 jaar die worden opgenomen in de noemer van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar: voltijdse studenten, volledig beroepsongeschikten en volledig gepensioneerden

Vlaams Gewest, 1986-2021, aantal x 1.000 personen en aantal per 1.000 personen van 20 tot 64 jaar

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

2.2 WERKLOOSHEIDSGRAAD 15-64 JAAR

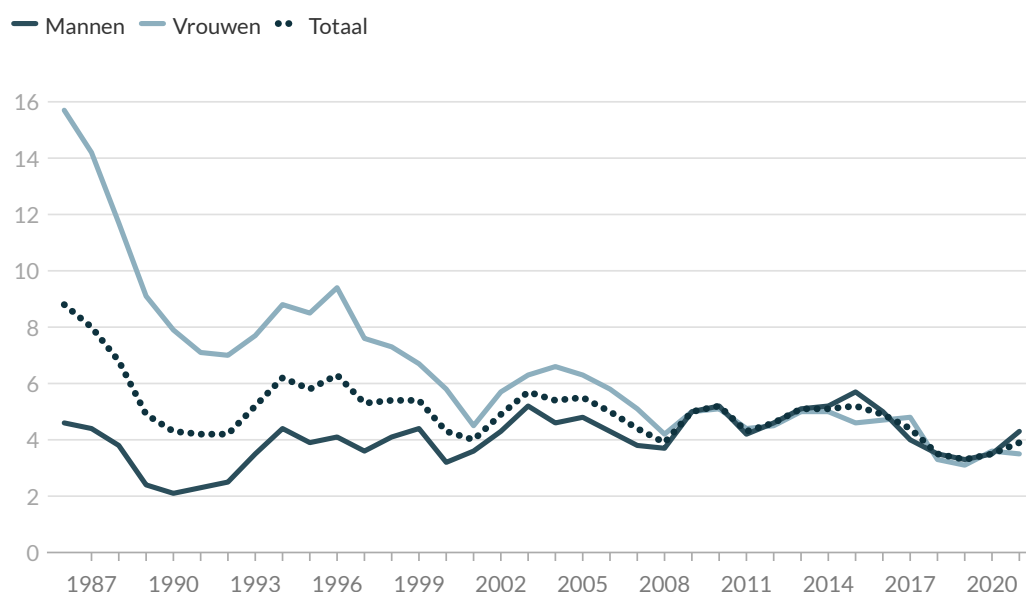
In dit onderdeel wordt eerst de werkloosheidsgraad van de bevolking van 15 tot 64 jaar in het Vlaamse Gewest getoond voor de periode 1986-2021. Vervolgens wordt onderzocht hoeveel werklozen ouder dan 64 jaar niet worden meegeteld in de maatstaf. Ten slotte gaan we na hoeveel voor het ruime arbeidsmarktbeleid relevante personen zonder baan, die volgens de ILO-definitie tot de niet-beroepsactieve bevolking behoren, niet worden opgenomen in de teller en noemer van de maatstaf. We focussen hier enkel op huisvrouwen en huismannen, omdat de andere groepen binnen de niet-beroepsactieve bevolking (voltijds studenten, volledig beroepsongeschikte personen en volledig gepensioneerden) minder relevant zijn voor het arbeidsmarktbeleid gericht op een verhoging van de arbeidsmarktparticipatie.

2.2.1 WERKLOOSHEIDSGRAAD 15-64 JAAR IN HET VLAAMSE GEWEST NAAR GESLACHT

In 2021 bedroeg de werkloosheidsgraad 15-64 jaar in het Vlaamse Gewest 3,9%, tegenover 8,8% in 1986. Tussen 1989 en 2017 schommelde de werkloosheidsgraad tussen 4% en 6%. Vanaf 2018 lag die lager dan 4%.

In 2021 lag de werkloosheidsgraad bij mannen (4,3%) iets hoger dan bij vrouwen (3,5%). Tussen 1986 en 2008 lag de werkloosheidsgraad van mannen duidelijk lager dan die van vrouwen. Van 2008 tot 2014 was het verschil tussen mannen en vrouwen zo goed als verdwenen. Na 2014 was er weer een klein verschil merkbaar, maar vanaf 2018 was de werkloosheidsgraad van mannen en vrouwen weer bijna gelijk. Het verschil tussen mannen en vrouwen daalde van 11,1 pp in 1986 tot -0,8 pp in 2021.

Figuur 2.2.1. Werkloosheidsgraad van de bevolking van 15 tot 64 jaar naar geslacht Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

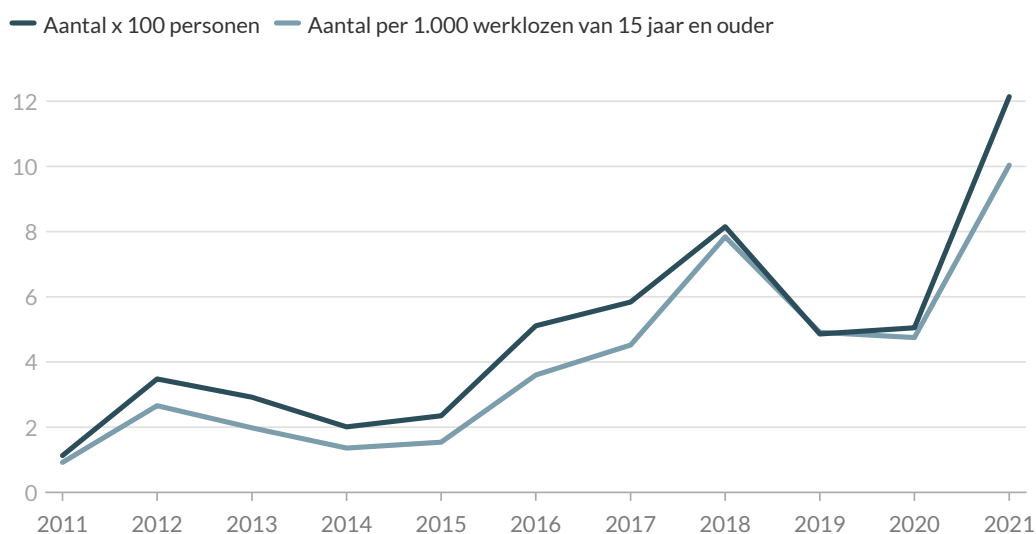
2.2.2 WERKLOZEN OUDER DAN 64 JAAR

Ongeveer 1.200 werklozen ouder dan 64 jaar werden in 2021 niet opgenomen in de teller en noemer van de werkloosheidsgraad 15-64 jaar. In 2021 komt dat aantal overeen met een aandeel van 10 personen per 1.000 werklozen van 15 jaar en ouder (1%). Dat aandeel heeft dus maar een kleine invloed bij het berekenen van een ruimere maatstaf voor werkloosheid.

Tussen 2014 en 2018 stegen de curven relatief sterk, gevolgd door een daling in 2019 en weer een sterke stijging in 2021. We vermelden veiligheidshalve dat het hier gaat om schattingen gebaseerd op kleine steekproefaantallen, waardoor een grotere foutenmarge mogelijk is.

Figuur 2.2.2. Werklozen ouder dan 64 jaar die niet meetellen in de werkloosheidsgraad 15-64 jaar

Vlaams Gewest, 2011-2021, aantal x 100 personen en aantal per 1.000 werklozen van 15 jaar en ouder

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

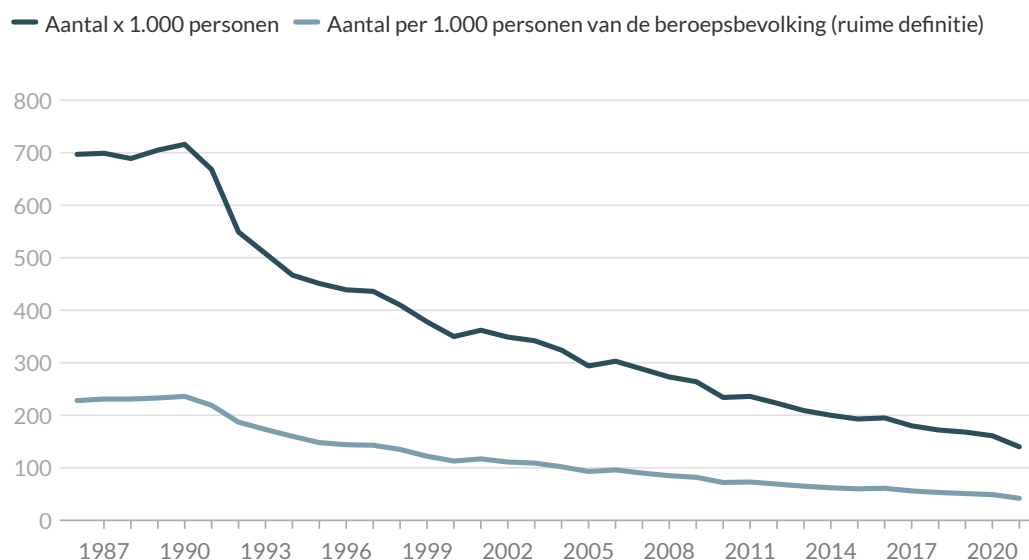
Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

2.2.3 VOOR HET RUIE ARBEIDSMARKTBELEID RELEVANTE PERSONEN ZONDER BAAN DIE NIET WORDEN MEEGETELD IN DE WERKLOOSHEIDSGRAAD 15-64 JAAR

In 2021 werden ongeveer 140.000 voor het ruime arbeidsmarktbeleid relevante personen zonder betaalde baan van 15 tot 64 jaar niet meegeteld in de teller en noemer van de ILO-werkloosheidsgraad 15-64 jaar. Het gaat dan om huisvrouwen en huismannen. In 1986 waren dat nog bijna 700.000 personen. Als deze personen zonder baan wel worden meegeteld, komt dat voor 2021 overeen met bijna 42 personen per 1.000 personen van de beroepsbevolking, tegenover 228 personen per 1.000 in 1986.

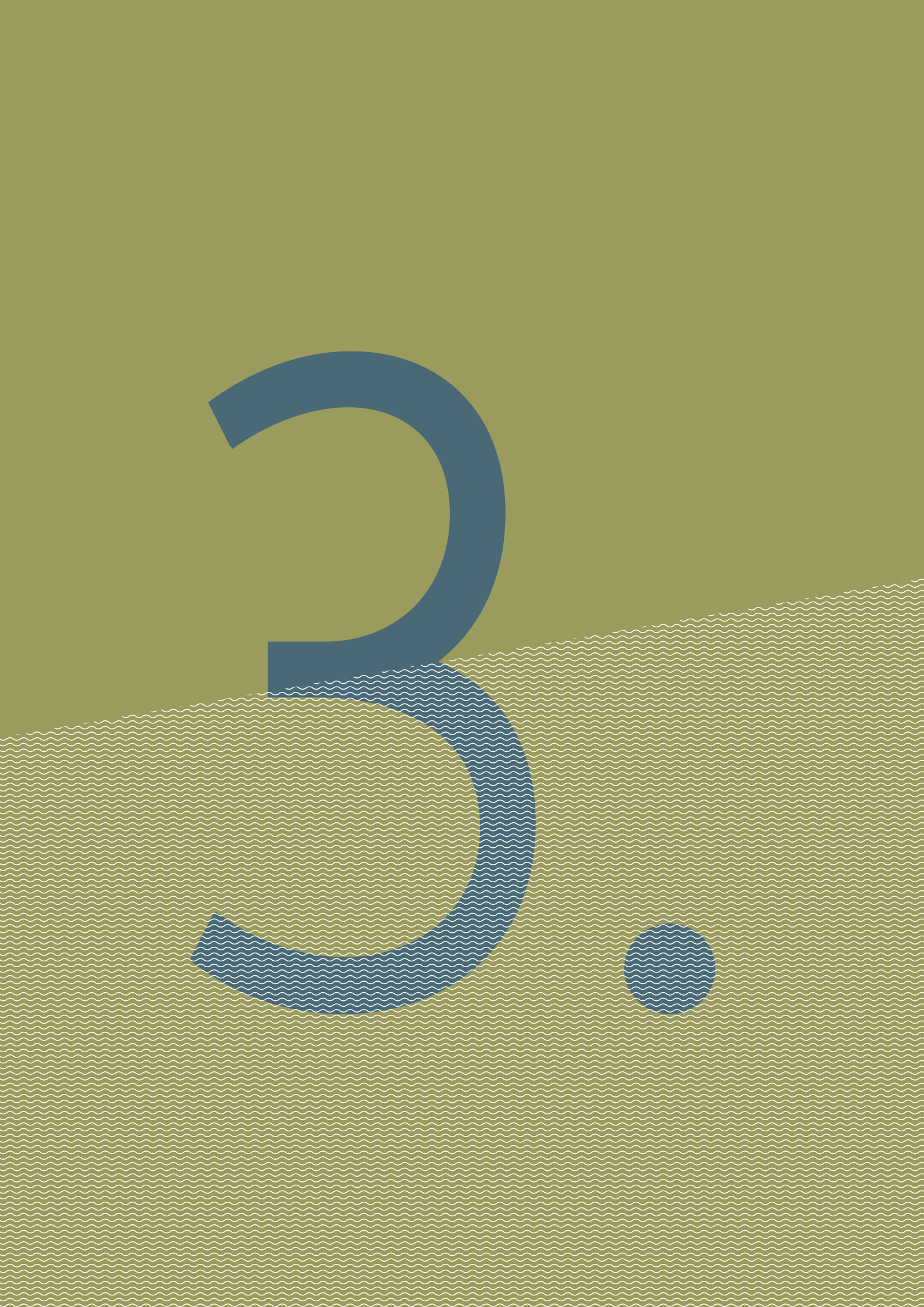
De daling van de curven is vooral te wijten aan de daling van het aantal en aandeel huisvrouwen in het Vlaamse Gewest. Ondanks deze daling heeft deze relatief grote groep personen zonder baan nog steeds een grote betekenis voor een ruimere maatstaf voor werkloosheid.

Figuur 2.2.3. Voor het ruime arbeidsmarktbeleid relevante personen zonder baan (huismannen en huisvrouwen), die niet meetellen in de werkloosheidsgraad 15-64 jaar Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

VARIANTEN VAN DE WERKZAAMHEIDSGRAAD OP BASIS VAN LEEFTIJDGRENZEN

Dit hoofdstuk biedt een vergelijking van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar met enkele varianten op basis van andere relevante leeftijdsgrenzen, met name 20 tot 67 jaar, 15 tot 64 jaar en 15 tot 67 jaar. De verruiming tot 67 jaar kan grotendeels worden gemotiveerd door de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd (tot 67 jaar in België) en een aantal andere EU-landen. In die landen wil men de werkenden stimuleren om langer te blijven werken na de leeftijd van 65 jaar. In andere landen blijft de pensioenleeftijd op 65 jaar en zijn er minder stimulansen om langer te werken.

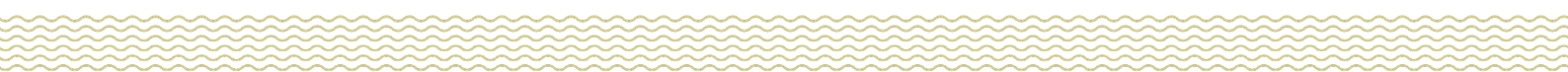
3.1 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE BEVOLKING VAN 20 TOT 64 JAAR, 20 TOT 67 JAAR, 15 TOT 64 JAAR EN 15 TOT 67 JAAR IN HET VLAAMSE GEWEST

In 2021 lag de werkzaamheidsgraad bij de bevolking van 20 tot 64 jaar in het Vlaamse Gewest op 75,3%. De werkzaamheidsgraad 20-64 jaar is toegenomen van 59,9% in 1986 tot 75,5% in 2019. In 2020 was er een lichte daling tegenover 2019, gevolgd door een lichte toename in 2021.

De werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 67 jaar steeg van 57,7% in 1986 tot 71,4% in 2021. Het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 20-67 jaar varieerde in de periode 1986-2021 tussen 2,2 pp en 3,9 pp. De reden van deze variatie is de toename van de werkzaamheidsgraad bij de bevolking van 65-67 jaar.

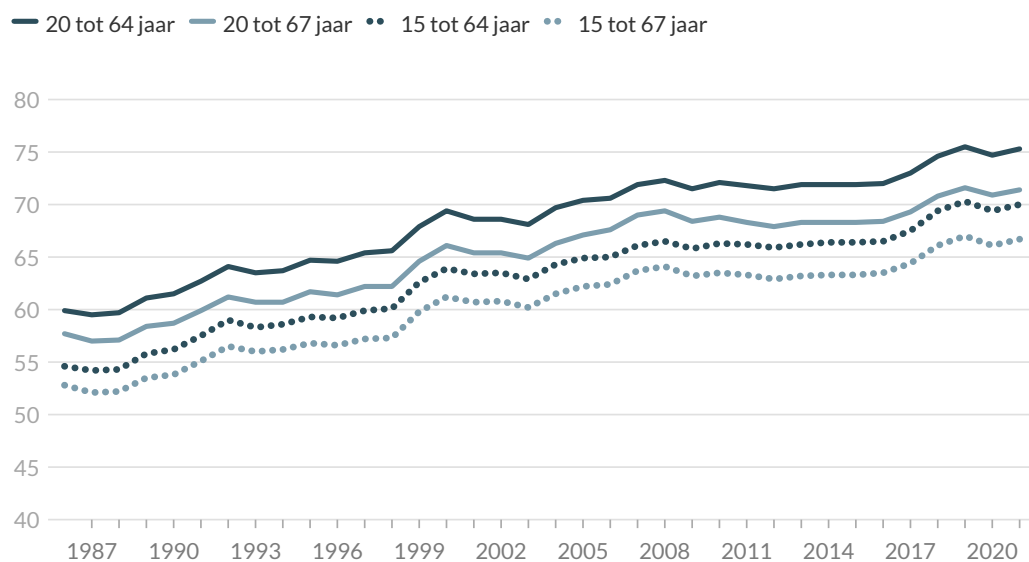
De werkzaamheidsgraad bij de bevolking van 15 tot 64 jaar lag in 2021 in het Vlaamse Gewest op 70,0%, tegenover 54,6% in 1986. Het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-64 jaar bleef in de hele periode beperkt tussen 5,1 pp en 5,8 pp. De reden van dit beperkte verschil is dat de werkzaamheidsgraad bij de jongeren van 15-19 jaar in 2021 ongeveer even hoog was als in 1986.

De werkzaamheidsgraad bij de bevolking van 15 tot 67 jaar lag in de hele periode nog iets lager. In 2021 lag die op 67,8%, tegenover 53,3% in 1986. Het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-67 jaar steeg van 7,1 pp in 1986 tot 8,6 pp in 2021. Het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-67 jaar en 15-67 jaar lag in de hele periode tussen 4,5 pp en 5,3 pp. Ten slotte steeg het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 15-64 jaar en 15-67 jaar van 1,3 pp in 1986 tot 2,2 pp in 2021. De reden van deze stijging is opnieuw de toename van de werkzaamheidsgraad bij de bevolking van 65-67 jaar.

Figuur 3.1. Werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar, van 20 tot 67 jaar, van 15 tot 64 jaar en van 15 tot 67 jaar

Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

3.2 WERKZAAMHEIDSGRAAD 20 TOT 64 JAAR EN 15 TOT 67 JAAR IN HET VLAAMSE GEWEST NAAR GESLACHT

Voor het onderscheid naar geslacht tonen we de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar en van 15 tot 67 jaar, omdat die het verst uit elkaar liggen. Bij zowel mannen als vrouwen liggen de curven van de werkzaamheidsgraad 20-67 jaar en 15-64 jaar tussen die van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-67 jaar.

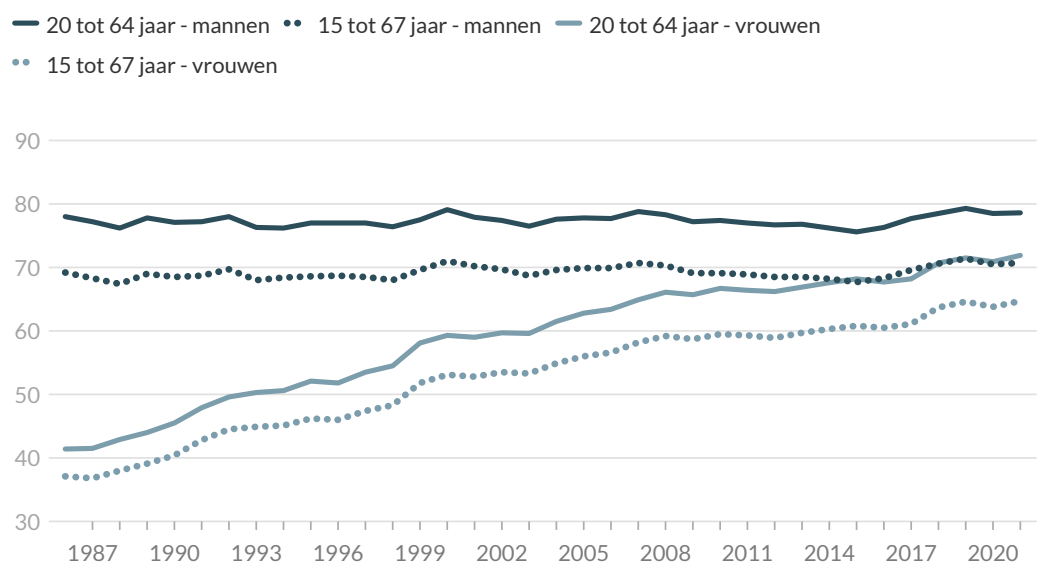
In 2021 lag de werkzaamheidsgraad bij de mannelijke bevolking van 20 tot 64 jaar in het Vlaamse Gewest op 78,6%, tegenover 78,0% in 1986. Bij vrouwen van 20 tot 64 jaar steeg de werkzaamheidsgraad van 41,4% in 1986 tot 71,9% in 2021.

De werkzaamheidsgraad van 15 tot 67 jaar lag bij mannen in 2021 in het Vlaamse Gewest op 70,7%, tegenover 69,2% in 1986. Bij vrouwen van 15 tot 67 jaar steeg de werkzaamheidsgraad van 37,1% in 1986 tot 64,7% in 2021.

Bij vrouwen van 20 tot 64 jaar is de werkzaamheidsgraad sterker gestegen dan bij vrouwen van 15 tot 67 jaar. Bij mannen zijn de curven bijna volledig gelijklopend.

Figuur 3.2.a. Werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar en van 15 tot 67 jaar naar geslacht

Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

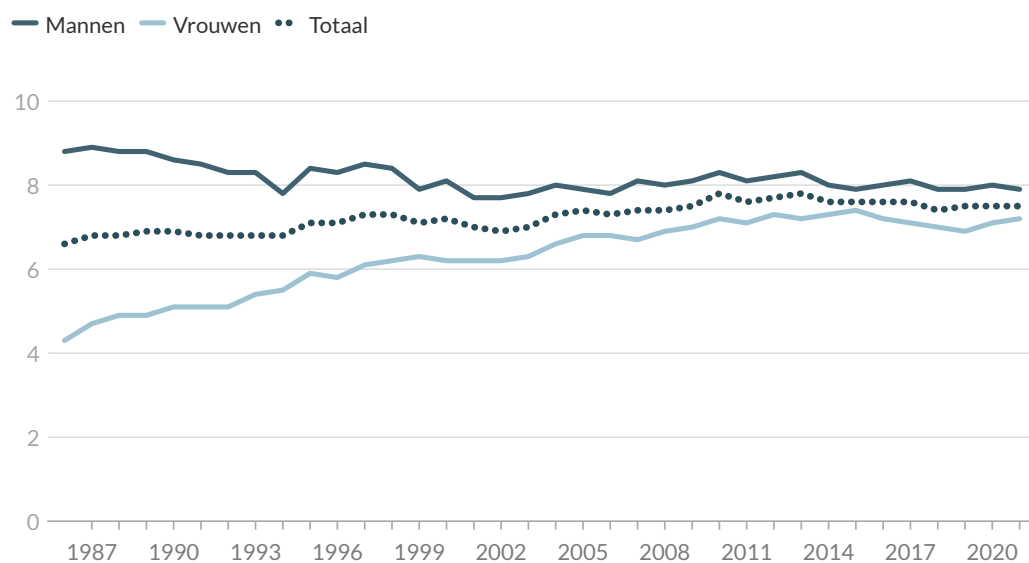
Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

In 2021 lag het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-67 jaar in het Vlaamse Gewest op 7,5 pp, tegenover 6,6 pp in 1986. Bij mannen daalde dat verschil van 8,8 pp in 1986 tot 7,9 pp in 2021. Bij vrouwen steeg het van 4,3 pp in 1986 tot 7,5 pp in 2021.

Het verschil tussen mannen en vrouwen in het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-67 jaar daalde bijgevolg van 4,5 pp in 1986 tot 0,7 pp in 2021.

De reden van het stijgende verschil bij vrouwen is de sterkere toename van de werkzaamheidsgraad bij vrouwen van 20 tot 64 jaar dan bij vrouwen van 15 tot 67 jaar.

Figuur 3.2.b. Verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar en 15 tot 67 jaar naar geslacht
Vlaams Gewest, 1986-2021, in procentpunten

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

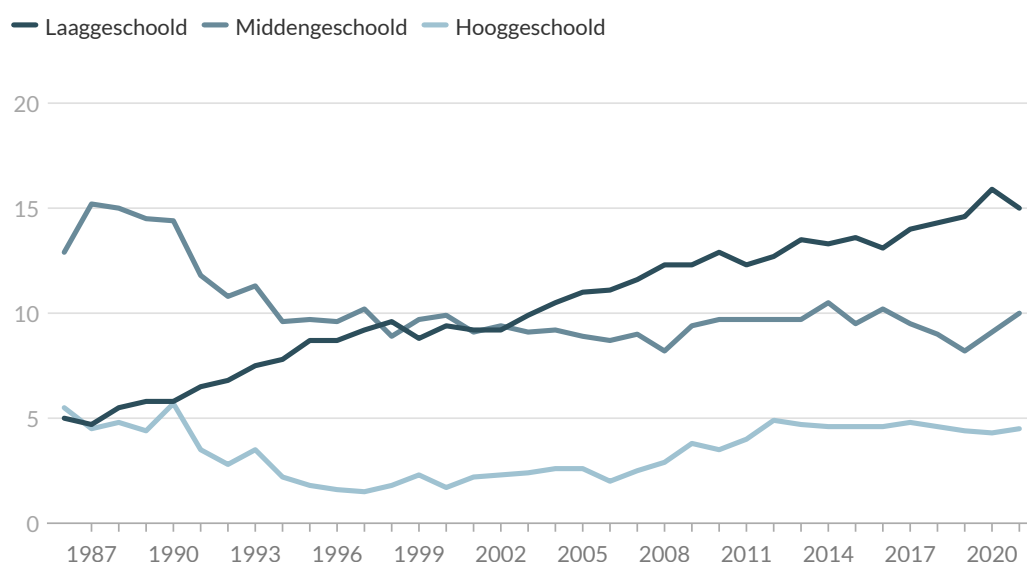
3.3 VERSCHIL TUSSEN DE WERKZAAMHEIDSGRAAD 20-64 JAAR EN 15-67 JAAR IN HET VLAAMSE GEWEST NAAR ONDERWIJSNIVEAU

In 2021 lag het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-67 jaar in het Vlaamse Gewest bij laaggeschoolden op 15 procentpunten (pp), bij middengeschoolden op 10 pp en bij hooggeschoolden op 4,5 pp.

Bij laaggeschoolden stijgt de curve bijna permanent tijdens de periode 1986-2021. Bij middengeschoolden is er een daling tussen 1987 en 1996 en daarna schommelt de curve rond 9 pp. De curve van hooggeschoolden daalt tussen 1990 en 1996, gevolgd door een stijging tot 2011 en een bijna constant verloop daarna.

De reden van het toenemende verschil bij laaggeschoolden is de vrij sterke daling van de werkzaamheidsgraad in de leeftijdsgroep 15 tot 64 jaar (vooral bij de 15- tot 19-jarigen), tegenover een lichte stijging in de groep van 20 tot 64 jaar.

Figuur 3.3. Verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar en van 15 tot 67 jaar naar onderwijsniveau
Vlaams Gewest, 1986-2021, in procentpunten

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

3.4 VERSCHIL TUSSEN DE WERKZAAMHEIDSGRAAD 20-64 JAAR EN 15-64 JAAR IN DE GEWESTEN IN BELGIË EN EU-LANDEN

Voor de EU-landen behandelen we de werkzaamheidsgraad van de leeftijdsgroep 20 tot 64 jaar en 15 tot 64 jaar, omdat de online database van Eurostat voor deze 2 leeftijdsgroepen de data aanbiedt en niet voor de leeftijdsgroepen 20 tot 67 jaar en 15 tot 67 jaar.

In 2021 lag het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-64 jaar in het Vlaamse Gewest (5,9 pp) iets lager dan in het Waalse Gewest (6,0 pp) en iets hoger dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (5,7 pp).

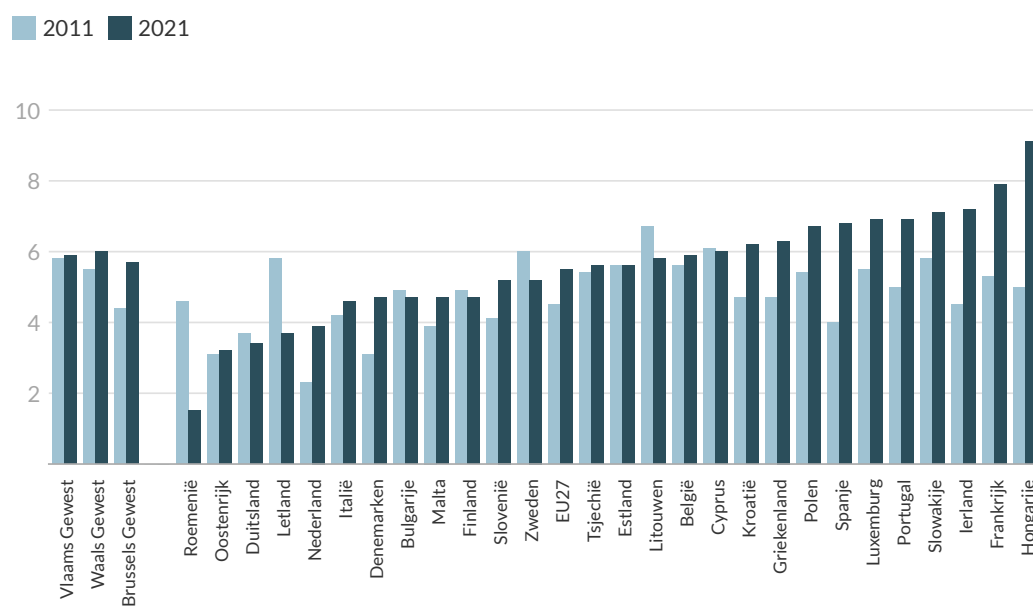
In de Europese Unie (EU27) bedroeg dat verschil in 2021 gemiddeld 5,5 pp. Het Vlaamse Gewest scoort iets lager dan het EU-gemiddelde. Er is een vrij grote variatie bij de EU-landen. Roemenië (1,5 pp) kende het laagste verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-64 jaar, gevolgd door Oostenrijk (3,2 pp) en Duitsland (3,4 pp). Hongarije (9,1 pp) kende het hoogste verschil, voorafgegaan door Frankrijk (7,9 pp) en Ierland (7,2 pp).

Bovendien treden in de meeste EU-landen vrij grote veranderingen op in de tijd, die ook aanzienlijke verschillen vertonen tussen de EU-landen. In het Vlaamse en Waalse Gewest is er een kleine stijging tussen 2011 en 2021, terwijl in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest de stijging vrij groot was.

In diverse landen is het verschil tussen de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en 15-64 jaar tussen 2011 en 2021 (vrij) sterk toegenomen. In Roemenië, Letland, Zweden en Litouwen is het verschil gedaald. In andere landen was er een zeer lichte stijging of daling.

Figuur 3.4. Verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar en van 15 tot 64 jaar

Gewesten in België en EU-landen, 2011 en 2021, aantal per 1.000 werkenden

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Bijgevolg moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), LFS Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen

AANVULLENDE MAATSTAVEN VOOR WERKZAAMHEID EN WERKLOOSHEID

In dit hoofdstuk presenteren we enkele aanvullende alternatieve maatstaven voor de werkzaamheid en werkloosheid, uitgaande van de empirische toelichting in de vorige hoofdstukken. Die maatstaven zijn niet gebonden aan leeftijdsgrenzen zodat de boven vermelde problemen worden vermeden. In dat opzicht zijn ze consistent en eenvormiger.

De maatstaven zijn gebaseerd op een andere classificatie van de bevolking die meer aangepast is aan de hedendaagse visie op de arbeidsmarktparticipatie. Die andere classificatie is tot stand gekomen vanuit een geïntegreerde benadering van de maatschappelijke arbeidsverdeling (Van Dongen, 1993, 2008, 2009; Van Dongen et al., 1995, 1998, 2001), geïnspireerd door onderzoekers uit diverse disciplines die de klassieke benadering van de arbeidsmarkt ter discussie stellen (Becker, 1976, 1981; Ferber en Greene, 1983; Hagenaars, 1988). Belangrijk daarbij is het historisch onderzoek van de arbeidsmarkt, waarbij de leeftijdsgrenzen niet van toepassing zijn en meer aandacht gaat naar de 'op de arbeidsmarkt niet-actieve bevolking', vooral de zeer grote groep huisvrouwen in de periode 1950-2000. Dat historisch onderzoek leert dat de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen in de voorgaande eeuwen veel hoger was dan in de periode 1900-1970 (Hilden 1993; Lis, 1984; Pontanus, 1968; Pott-Buter, 1993; Seccombe, 1993; Smith en Wallerstein, 1992; Scholliers, 1995; Van Dongen, 1993, 2008, 2009; Vanhaute, 1997a, 1997b, 2002; Van Poppel et al., 2006). Vanaf het einde van de 19de eeuw is een groot deel van de (vooral gehuwde) vrouwen volledig of gedeeltelijk uit de officiële arbeidsmarkt verdwenen. In dat perspectief toont Folbre (1991) dat die feitelijke uitstroom van vrouwen uit de arbeidsmarkt en de toename van de groep huisvrouwen gepaard ging met de systematische verwijdering van huisvrouwen uit de categorie 'actieve bevolking' of 'beroepsbevolking' in de officiële arbeidsmarktstatistieken. Vanuit een langetermijnperspectief bekeken kan zo gesteld worden dat de grote groep huisvrouwen vanaf 1950 in grote mate de omvangrijke structurele werkloosheid heeft verborgen. In dit rapport wordt het begrip 'totale werkloosheid' in de ruime zin van het woord gebruikt en wordt dus ook de groep huisvrouwen en -mannen mee in rekening gebracht.

Het doel van de aanvullende maatstaven is een consistent beeld te geven van de evolutie van de werkzaamheid en werkloosheid op langere termijn, ten behoeve van het hedendaagse arbeidsmarktbeleid. De voorbije 3 decennia is het arbeidsmarktbeleid in toenemende mate op een bredere groep gericht dan in de periode 1950-1990. Vooral de voorbije 10 jaar streven de diverse overheden ernaar dat iedereen die (in maatschappelijk aanvaardbare omstandigheden) een baan kan uitoefenen, ook effectief

actief is/wordt op de arbeidsmarkt. Die bredere doelgroep omvat dus iedereen die niet voltijds student, niet volledig beroepsongeschikt en niet volledig gepensioneerd is. Dat impliceert de facto een ruimere omschrijving van de beroepsbevolking: naast werkenden en werklozen (werkzoekenden) ook thuiswerkenden (huisvrouwen en huismannen). Het betreft hier een vrij algemene benadering omdat wellicht niet alle thuiswerkenden (snel) kunnen worden ingezet op de arbeidsmarkt. Maar dat geldt de facto ook voor de groep werklozen. De benadering kan worden verfijnd door rekening te houden met de mate waarin de diverse groepen inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt.

De voorgestelde aanvullende maatstaven voor werkzaamheid en werkloosheid zijn gebaseerd op een consistente afbakening van de relevante doelgroepen (respectievelijk alle werkenden en alle werklozen in de teller) en referentiegroepen (respectievelijk de totale bevolking en de totale beroepsbevolking in de noemer). Zo komen we tot de volgende maatstaven:

- Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking: het aandeel van de totale werkende bevolking in de totale bevolking (zonder leeftijdsbeperking), berekend op basis van personen en voltijds equivalente personen. De maatstaf berekend op basis van personen wordt ook per leeftijdsgroep weergegeven.
- Arbeidssituatie van de totale bevolking, met onderscheid van de hoofdcategorieën: werkenden, werklozen (werkzoekenden), thuiswerkenden (huismannen-huisvrouwen), gepensioneerden, beroepsongeschikten, voltijdse studenten ouder van 15 jaar en ouder en alle kinderen/leerlingen jonger dan 15 jaar.
- Totale beroepsbevolking volgens de ruime definitie: som van werkenden, werklozen (werkzoekenden) en thuiswerkende personen (huisvrouwen en huismannen) en het procentuele aandeel ervan in de totale bevolking. De thuiswerkende personen (huisvrouwen en huismannen) verhuizen dus hier van de niet-beroepsbevolking naar de beroepsbevolking.
- Werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking: het aandeel van de totale werkende bevolking in de totale beroepsbevolking (ruime definitie).
- Werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking: het aandeel van de totale werkloze bevolking in de totale beroepsbevolking (ruime definitie).

4.1 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEVOLKING

De werkzaamheidsgraad van de totale bevolking is het aandeel van de totale werkende bevolking (teller) in de totale bevolking (noemer) van een land of regio (zonder leeftijdsbeperking). Conceptueel en empirisch gezien is het de primaire en meest stabiele maatstaf voor de werkzaamheid of arbeidsmarktparticipatie. Een eerste belangrijke reden is dat de maatstaf niet gebonden is aan mogelijk wijzigende leeftijdsgrenzen. Bovendien is de beschikbaarheid van empirische gegevens voor teller en noemer van de maatstaf het meest gegarandeerd. Daarbij is meestal ook het onderscheid naar geslacht mogelijk.

De werkzaamheidsgraad van de totale bevolking is de belangrijkste maatstaf voor de weergave van de evolutie van de arbeidsmarktparticipatie in een ruimer historisch perspectief. De maatstaf geeft aan welke aandeel van de bevolking instaat voor de beroepsarbeid en het beroepsinkomen van het hele land of een gewest.

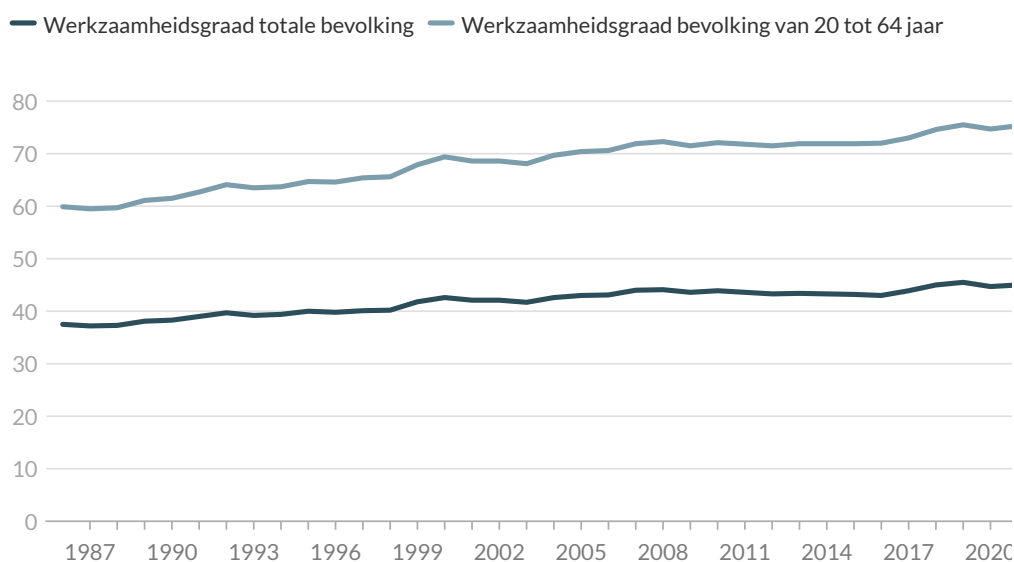
4.1.1 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEVOLKING IN HET VLAAMSE GEWEST

In het Vlaamse Gewest bedroeg de totale werkzaamheidsgraad in 2021 45,0%, tegenover 37,5% in 1986. Dat is een stijging van 7,5 pp. De werkzaamheidsgraad 20-64 jaar stijgt van 59,9% in 1986 tot 75,3% in 2021, een toename van 15,4 pp.

De curve van de totale werkzaamheidsgraad ligt logischerwijs veel lager dan die van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar. Het verschil tussen de 2 maatstaven neemt toe van 22 pp in 1986 tot 30 pp in 2021. De reden daarvoor is dat de totale bevolking (noemer van de totale werkzaamheidsgraad) sterker is toegenomen dan de bevolking van 20 tot 64 jaar (noemer van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar).

Figuur 4.1.1. Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking en van de bevolking van 20 tot 64 jaar

Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

4.1.2 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEVOLKING IN BELGIË

Voor België zijn historische gegevens over de totale werkzaamheidsgraad beschikbaar vanaf 1846. Tot 1981 zijn de cijfers afkomstig van de volkstellingen, daarna van de enquête naar de arbeidskrachten (EAK).

In België daalde de totale werkzaamheidsgraad van de hele bevolking van ruim 50% in 1846 bijna continu tot ruim 35% in 1980. Daarna steeg de werkzaamheidsgraad weer, zij het met lichte schommelingen.

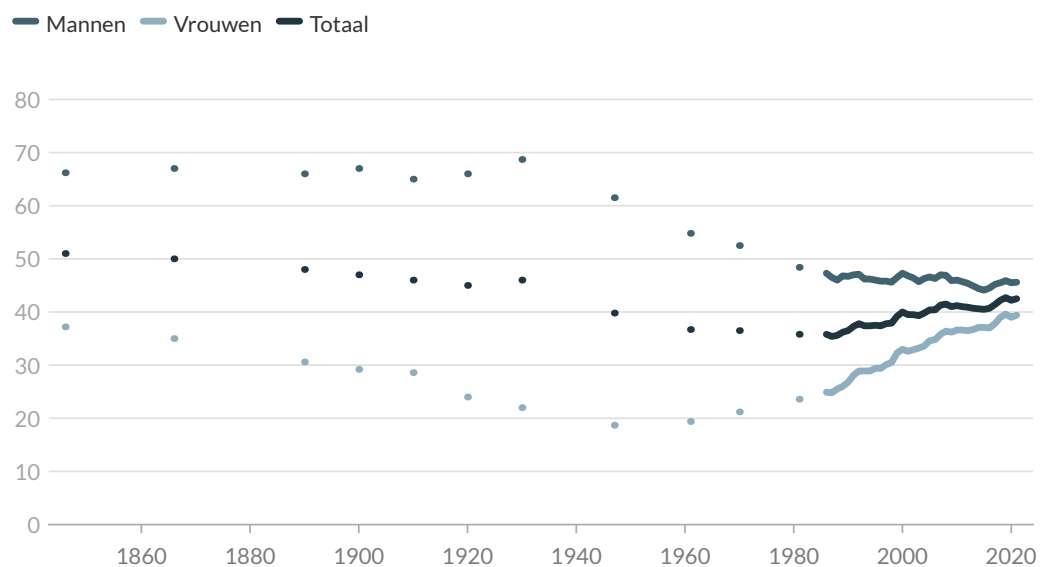
De totale werkzaamheidsgraad van vrouwen daalde van 37% in 1846 tot ongeveer 19% in 1950. Daarna steeg de werkzaamheidsgraad bijna continu tot ruim 39% in 2021.

Bij mannen schommelde de totale werkzaamheidsgraad tussen 67% en 69% in de periode 1846-1930. Daarna daalde die bijna continu tot 44% in 2015, gevolgd door een stijging tot bijna 46% in 2021.

Het verschil tussen de totale werkzaamheidsgraad van mannen en die van vrouwen steeg van 29 pp in 1846 tot 47 pp in 1930. Daarna daalde dat verschil van 43 pp in 1947 tot 6 pp in 2021.

De kloof tussen mannen en vrouwen was het grootst rond 1930. Aangezien niet alle vrouwen die in de 19de eeuw actief waren in de kleinschalige lokale landbouw en huisnijverheid werden geregistreerd als werkende personen, mag men veronderstellen dat de feitelijke werkzaamheidsgraad van vrouwen nog hoger lag dan de geregistreerde. Dat geldt in zekere mate ook voor de periode daarna, toen een bepaald deel van de huisvrouwen op een niet-officiële manier toch actief was op de arbeidsmarkt.

Figuur 4.1.2. Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking naar geslacht België, 1846-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur vanaf 1986 zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: 1846-1981: Volkstellingen België, vanaf 1986: EAK, Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium),

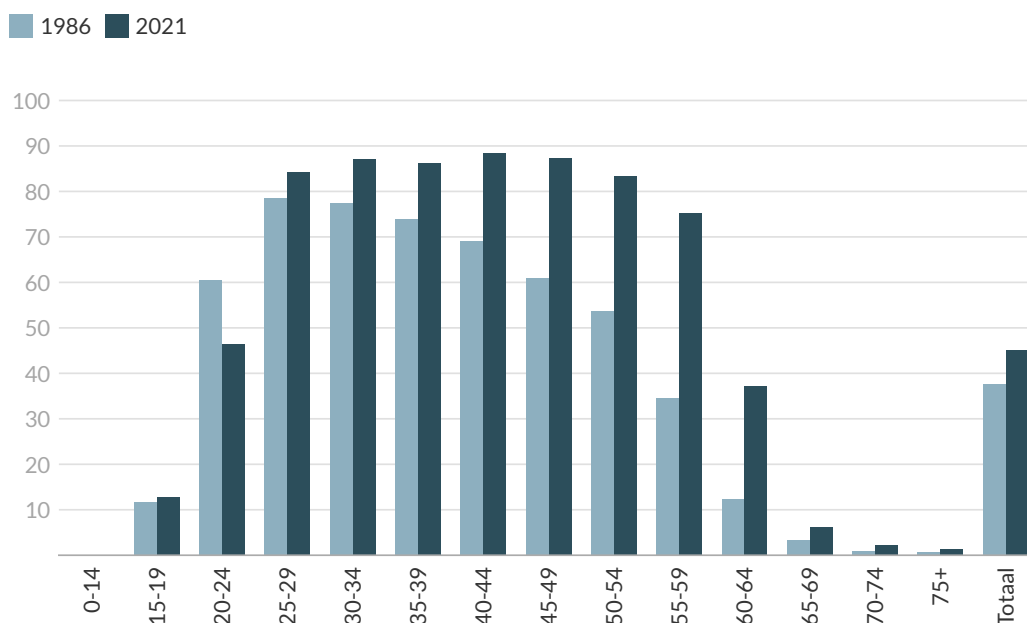
4.1.3 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEVOLKING IN HET VLAAMSE GEWEST NAAR GESLACHT EN LEEFTIJD

Het is belangrijk de werkzaamheidsgraad van de totale bevolking weer te geven voor de diverse leeftijdsgroepen, met onderscheid naar geslacht. Bij de leeftijdsgroepen tussen 0 en 14 jaar is de werkzaamheidsgraad per definitie nul, zowel bij vrouwen als bij mannen, omdat deze leeftijdsgroepen in de EAK als niet-actief worden beschouwd en daarom niet zijn opgenomen in de bevraging.

De werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in het Vlaamse Gewest steeg vrij fors, van 37,5% in 1986 tot 45,0% in 2021. Die stijging gaat samen met een sterke stijging van de werkzaamheidsgraad bij de oudere leeftijdsgroepen.

De totale werkzaamheidsgraad daalde tussen 1986 en 2021 bij de 20- tot 24-jarigen. Vanaf de leeftijd van 25 jaar nam de werkzaamheidsgraad sterk toe en die stijging nam relatief gezien toe met de leeftijd, tot de leeftijd van 64 jaar.

4.1.3.a. Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in het Vlaamse Gewest naar leeftijd Vlaams Gewest, 1986 en 2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge.

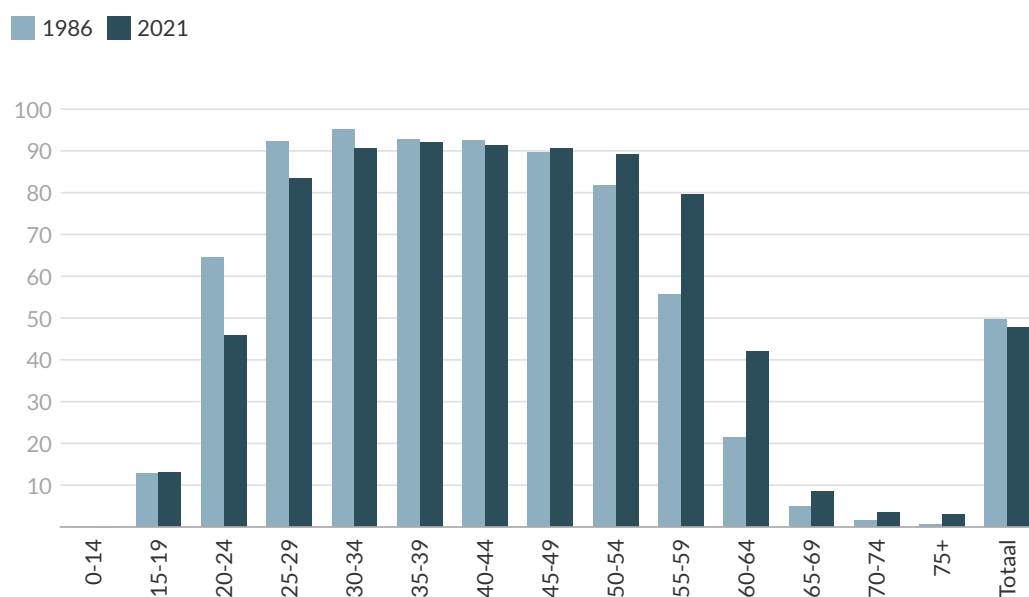
Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

De totale werkzaamheidsgraad van de mannelijke bevolking in het Vlaamse Gewest daalde licht, van 49,6% in 1986 tot 47,7% in 2021. Belangrijk daarbij is de duidelijke daling tussen 1986 en 2021 van de werkzaamheidsgraad bij de jongere leeftijdsgroepen en de sterke stijging bij de oudere leeftijdsgroepen.

De totale werkzaamheidsgraad van mannen daalde in de leeftijdsgroepen van 15 tot 44 jaar. In de leeftijdsgroepen 20 tot 24 jaar en 25 tot 29 jaar daalde die vooral door de toename van het aandeel voltijdse studenten en de duur van de studieperiode. Bij de leeftijdsgroepen van 30 tot 44 jaar was de daling beperkt. Vanaf de leeftijd van 45 jaar steeg de werkzaamheidsgraad en die stijging neemt relatief gezien toe met de leeftijd.

Figuur 4.1.3.b. Werkzaamheidsgraad van de totale mannelijke bevolking in het Vlaamse Gewest naar leeftijd

Vlaams Gewest, 1986 en 2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge.

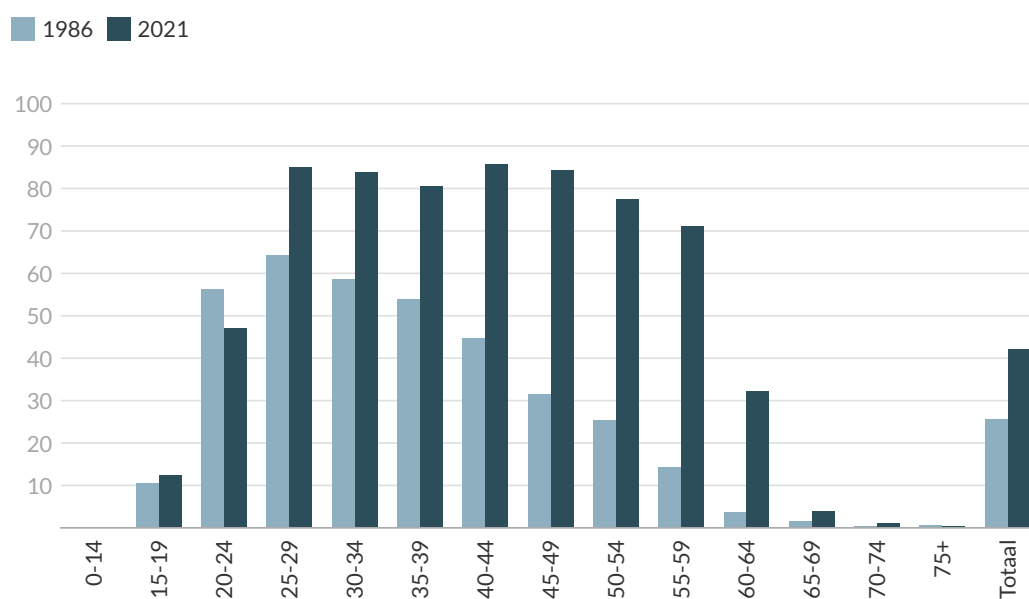
Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

Bij de vrouwelijke bevolking in het Vlaamse Gewest steeg de totale werkzaamheidsgraad zeer sterk, van 25,6% in 1986 tot 42,2% in 2021. Die algemene toename gaat gepaard met een zeer grote stijging van de werkzaamheidsgraad bij de oudere leeftijdsgroepen. Bij de 20- tot 24-jarige vrouwen daalde de werkzaamheidsgraad vrij sterk tussen 1986 en 2021, vooral door de toename van het aandeel voltijdse studenten en van de duur van de studieperiode.

Vanaf de leeftijd van 25 jaar steeg de werkzaamheidsgraad zeer sterk en die stijging neemt relatief gezien toe met de leeftijd, tot de leeftijd van 64 jaar.

Figuur 4.1.3.c. Werkzaamheidsgraad van de totale vrouwelijke bevolking in het Vlaamse Gewest naar leeftijd

Vlaams Gewest, 1986 en 2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

4.1.4 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEVOLKING IN HET VLAAMSE GEWEST IN PERSONEN EN VOLTIJDS EQUIVALENTEN

De werkzaamheidsgraad wordt meestal uitgedrukt in personen (PRS), maar kan ook worden weergegeven in voltijdse equivalenten (VTE). Daarbij wordt rekening gehouden met het gemiddelde aantal werkuren dat men gewoonlijk per week presteert (hoofdactiviteit en eventuele nevenactiviteiten samen) (GWU). De werkzaamheidsgraad in VTE (WZG-VTE) is hier gelijk aan de werkzaamheidsgraad in personen (WZG-PRS) vermenigvuldigd met de verhouding van het gemiddelde aantal werkuren per week van alle personen (GWU-PRS) (teller) en het aantal uren per week van een normale voltijdse baan (WU-VT = 38 uur) (noemer). In een formule geeft dat:

$$\text{WZG-VTE} = \text{WZG-PRS} \times (\text{GWU-PRS} / 38).$$

Het voordeel van deze definitie is dat voor alle werkenden wordt rekening gehouden met hun aantal werkuren ten aanzien van een normale voltijdse baan van 38 uur.

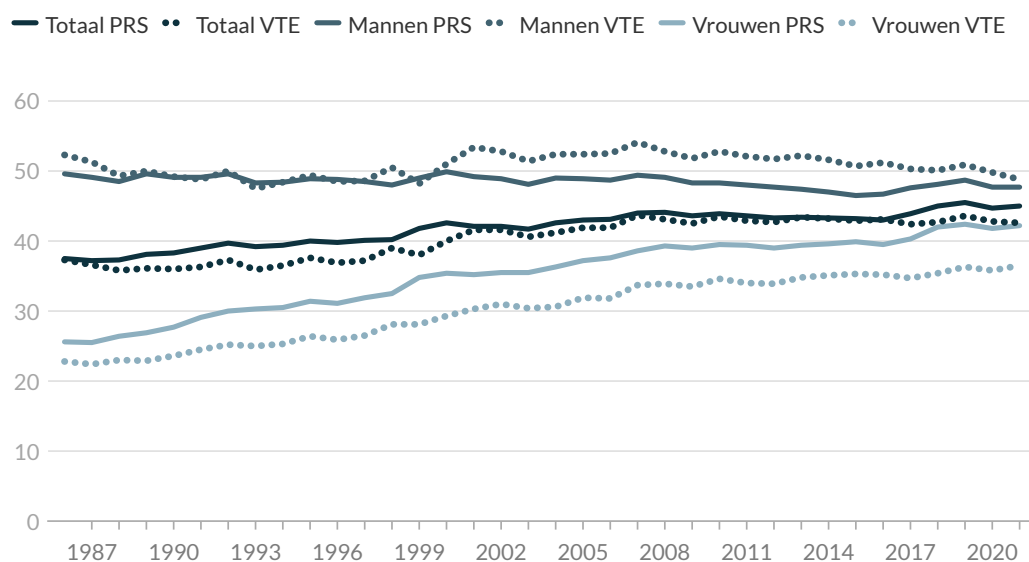
Voor de hele bevolking van het Vlaamse Gewest zijn de verschillen tussen de totale werkzaamheidsgraad in personen en de totale werkzaamheidsgraad in VTE zeer klein. In de periode 1987- 1999 lag de totale werkzaamheidsgraad in personen iets hoger dan die in VTE. Van 2000 tot 2016 waren de verschillen verwaarloosbaar, maar vanaf 2017 lag de totale werkzaamheidsgraad in personen weer iets hoger dan die in VTE.

De opsplitsing naar geslacht laat wel vrij grote verschillen zien tussen de totale werkzaamheidsgraad in personen en in VTE. Bij mannen vallen de curven grotendeels samen tot in 2000. Daarna ligt de werkzaamheidsgraad in VTE 3 tot 4 pp hoger dan de werkzaamheidsgraad in personen. Vanaf 2017 daalt het verschil weer, tot ruim 1 pp in 2021.

Bij vrouwen ligt de totale werkzaamheidsgraad in personen in de hele periode hoger dan die in VTE, wegens het veel grotere aandeel deeltijds werkenden. Het verschil steeg van 2,9 pp in 1986 tot 5,7 pp in 2021.

Figuur 4.1.4. Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking naar geslacht, in personen (PRS) en voltijds equivalenten (VTE)

Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

We vermelden dat er andere methoden bestaan om de werkzaamheidsgraad in VTE te berekenen. Zo beschouwt Eurostat (op basis van de ILO-bepalingen) elke 'voltijds werkende' persoon (ongeacht het werkelijke aantal werkuren) als 1 VTE. Elke deeltijds werkende krijgt een VTE-coëfficiënt toegekend die gelijk is aan de verhouding tussen het aantal werkuren van de deeltijdse persoon (teller) en het gemiddeld aantal werkuren van de voltijds werkende personen (noemer). Die VTE-coëfficiënt is per definitie altijd kleiner dan 1. Zie: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Full-time_equivalent_\(FTE\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Full-time_equivalent_(FTE)).

Het aantal voltijds equivalent werkenden (VTE) is dan gelijk aan de som van het aantal voltijds werkenden (VT) en het aantal deeltijds werkenden (DT) vermenigvuldigd met die VTE-coëfficiënt (C^{vte}):

$$VTE = VT + DT * C^{vte}.$$

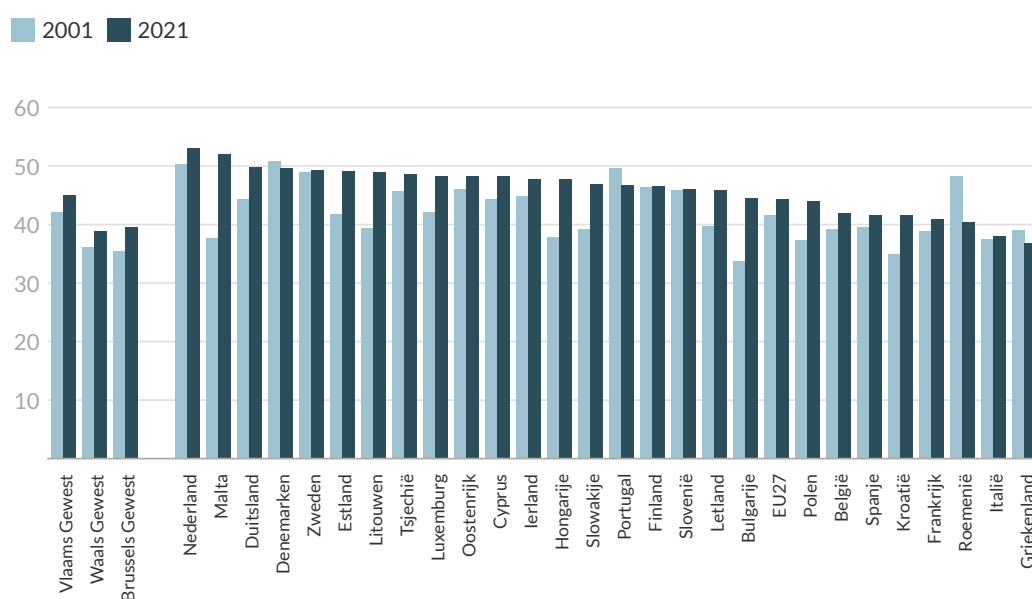
Aangezien zeer weinig mannen deeltijds werken, is het aantal werkende mannen bijna gelijk aan het aantal voltijds equivalent werkende mannen. Bij vrouwen is er wel een groot verschil tussen beide maatstaven omwille van het grote aandeel met een deeltijd baan.

De vrij grote groep mannen met meer dan 38 werkuren ('meer dan voltijds') leidt met deze definitie bijgevolg niet tot een hogere werkzaamheidsgraad in VTE. Bij vrouwen impliceert de grote groep met minder dan 38 werkuren (deeltijds) wel een lagere werkzaamheidsgraad in VTE. Het verschil tussen de werkzaamheidsgraad in VTE van werkende mannen en werkende vrouwen op basis van de Eurostat-berekening ligt dus lager dan het verschil op basis van de in figuur 4.1.4. gebruikte definitie.

4.1.5 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEVOLKING IN PERSONEN IN DE GEWESTEN VAN BELGIË EN DE EU-LANDEN

In figuur 4.1.5 zijn de EU-landen geordend volgens de totale werkzaamheidsgraad in 2021. De totale werkzaamheidsgraad lag in 2021 in de 3 Belgische gewesten en in de meeste EU-landen hoger dan in 2001. Tussen 2001 en 2021 was er een sterke tot zeer sterke stijging in Malta, Estland, Tsjechië, Hongarije, Letland, Bulgarije, Polen en Kroatië. In Denemarken, Portugal en Griekenland was er een lichte daling en in Roemenië een sterke daling. In de andere landen steeg de totale werkzaamheidsgraad in beperkte mate.

Figuur 4.1.5. Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in personen
Gewesten van België en de EU-landen, 2001 en 2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Bijgevolg moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge.

4.1.6 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEVOLKING IN PERSONEN EN VOLTIJDS EQUIVALENTEN IN DE GEWESTEN VAN BELGIË EN DE EU-LANDEN

De totale werkzaamheidsgraad in personen lag in 2021 beduidend hoger dan de werkzaamheidsgraad in VTE in Nederland, Denemarken en Duitsland, vooral door het hoger aandeel deeltijds werkende vrouwen en mannen in deze landen. In Zweden, Oostenrijk, Ierland en Finland bedroeg het verschil tussen de werkzaamheidsgraad in personen en die in VTE ongeveer 2 pp. In de meeste Oost-Europese landen lag de werkzaamheidsgraad in personen lager dan de werkzaamheidsgraad in VTE.

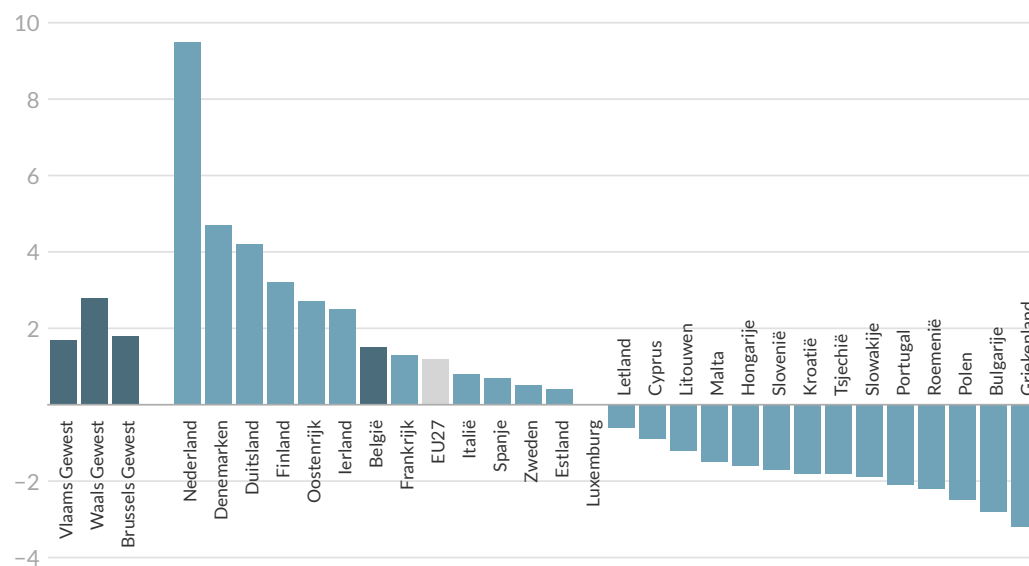
Figuur 4.1.6 geeft voor de gewesten in België en de EU-landen het verschil tussen de totale werkzaamheidsgraad in personen en de werkzaamheidsgraad in VTE in 2021.

In 2021 lag het verschil tussen de werkzaamheidsgraad in personen en in VTE in het Vlaamse Gewest (1,7 pp) lager dan in het Waalse Gewest (2,8 pp) en iets lager in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (1,8 pp).

In de Europese Unie (EU27) bedroeg dat verschil in 2021 gemiddeld 1,2 pp. Het Vlaamse Gewest scoort dus iets hoger dan het EU-gemiddelde. In Nederland lag de werkzaamheidsgraad in personen 9,5 pp hoger dan die in VTE, gevolgd door Denemarken (4,7 pp) en Duitsland (4,2 pp). De totale werkzaamheidsgraad in personen is kleiner dan die in VTE in Griekenland (-3,2 pp), voorafgegaan door Bulgarije (-2,8 pp) en Polen (-2,5 pp). Alleen in Luxemburg zijn de 2 maatstaven volledig aan elkaar gelijk.

Figuur 4.1.6. Verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de totale bevolking uitgedrukt in personen en in voltijds equivalenten (VTE)

Gewesten in België en EU-landen, 2021, in procentpunten

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Bijgevolg moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), LFS Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen

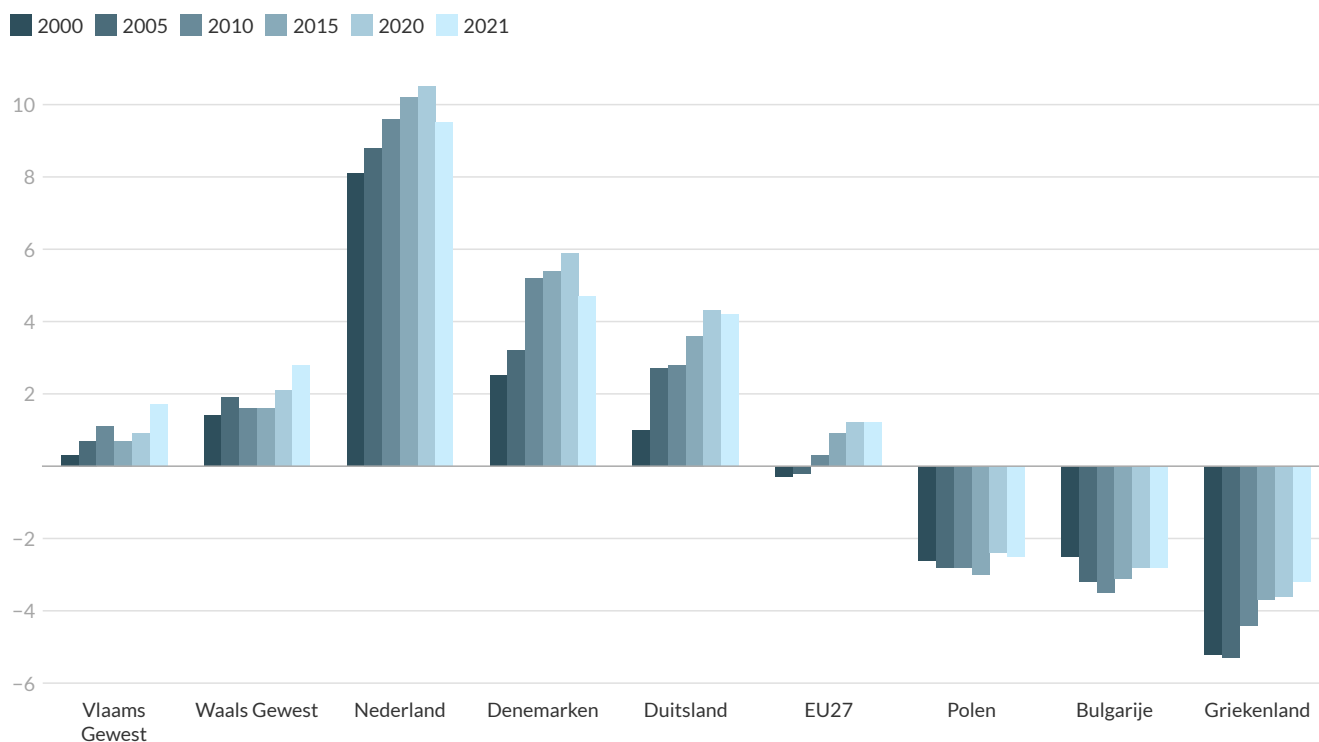
4.1.7 VERSCHIL TUSSEN DE WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEVOLKING IN PERSONEN EN VOLTIJDS EQUIVALENTEN

Onderstaande figuur vergelijkt de evolutie van het verschil tussen de werkzaamheidsgraad in personen en in VTE in het Vlaamse en Waalse Gewest en in de EU-landen met het grootste positieve en negatieve verschil.

In het Vlaamse Gewest steeg dat verschil van 0,3 pp in 2000 tot 1,1 pp in 2010 en tot 1,7 pp in 2021. In het Waalse Gewest steeg het verschil van 1,4 pp in 2000 tot 2,8 pp in 2021.

In de Europese Unie (EU27) steeg het verschil van -0,3 pp in 2000 tot 1,2 pp in 2021. In Nederland lag het verschil altijd hoog en het steeg nog vrij sterk tussen 2000 en 2020, maar in 2021 daalde het. Ook in Denemarken en Duitsland steeg het verschil vrij sterk in de periode 2000-2020, gevolgd door een daling in 2021. In Polen en Bulgarije was het verschil duidelijk negatief en het bleef vrij constant tussen 2000 en 2021. In Griekenland lag het negatieve verschil het hoogst maar het daalde van -5,3 pp in 2000 tot -3,2 pp in 2021.

Figuur 4.1.7. Verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de totale bevolking in personen en voltijds equivalenten (VTE)
Vlaams en Waals Gewest en enkele EU-landen, 2000-2021, in procentpunten

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Bijgevolg moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), LFS Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen

4.2 ARBEIDSSITUATIE VAN DE TOTALE BEVOLKING

Aanvullend bij de werkzaamheidsgraad van de totale bevolking geven we de arbeidssituatie van de totale bevolking weer (in personen en percentages) met het onderscheid tussen 8 categorieën. Deze statistiek werd voor het eerst voorgesteld in Van Dongen et al. (1998) en daarna ruimer toegepast in Van Dongen et al. (2001) en Van Dongen (2008, 2009).

De gegevens zijn gebaseerd op de vraag in de EAK naar het socio-economische statuut van de respondenten gedurende de referentieweek van de enquête. De concrete antwoordmogelijkheden werden in beperkte mate gewijzigd tijdens de periode 1986-2021, maar ze kunnen worden gegroepeerd tot 8 categorieën. Daarbij wordt voor werkenden op basis van het aantal werkuren in de hoofdactiviteit het onderscheid gemaakt tussen voltijds werken (meer dan 35 uur per week) en deeltijds werken (1 tot en met 35 uur per week).

1. Kind van 0 tot 14 jaar
2. Voltijds student van 15 jaar en ouder
3. Volledig beroepsongeschikt (omwille van langdurige gezondheidsproblemen)
4. Volledig gepensioneerd (pensioen, vervroegd pensioen, ter beschikking van pensioen/brugpensioen)
5. Thuiswerkend: huisman of huisvrouw die voltijds instaat voor het eigen huishouden of een andere leefsituatie zonder baan)
6. Werkloos (meestal werkzoekend)
7. Werkend deeltijds (1 tot en met 35 uur per week)
8. Werkend voltijds (meer dan 35 uur per week)

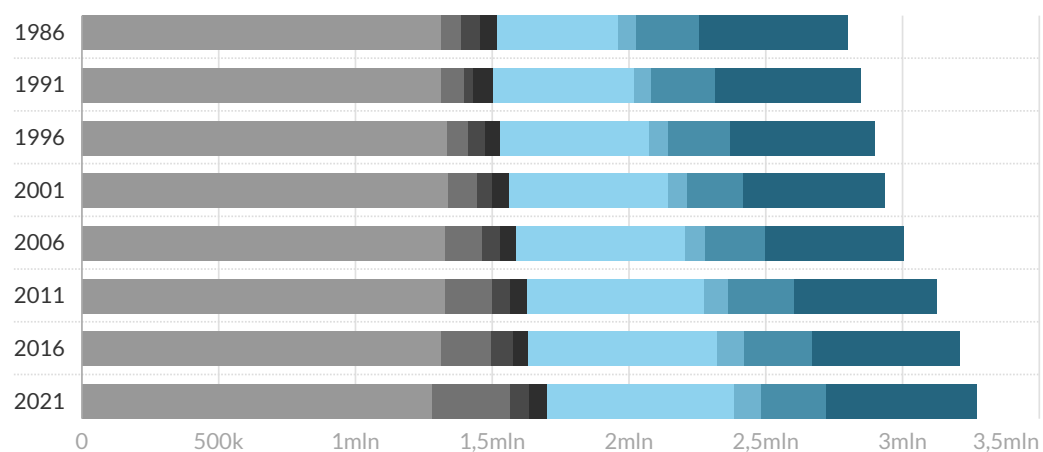
Het aantal werkende mannen in het Vlaamse Gewest is tussen 1986 en 2021 licht toegenomen, met een lichte daling van het aantal voltijds werkende mannen en een vrij sterke stijging van het aantal deeltijds werkende mannen. Het aantal werkende vrouwen steeg sterk, vooral het aantal deeltijds werkende vrouwen, terwijl het aandeel thuiswerkende vrouwen sterk is gedaald. Tegelijk nam het aantal gepensioneerde mannen en vrouwen vrij sterk toe.

Figuur 4.2.a. Arbeidssituatie van de totale bevolking naar geslacht

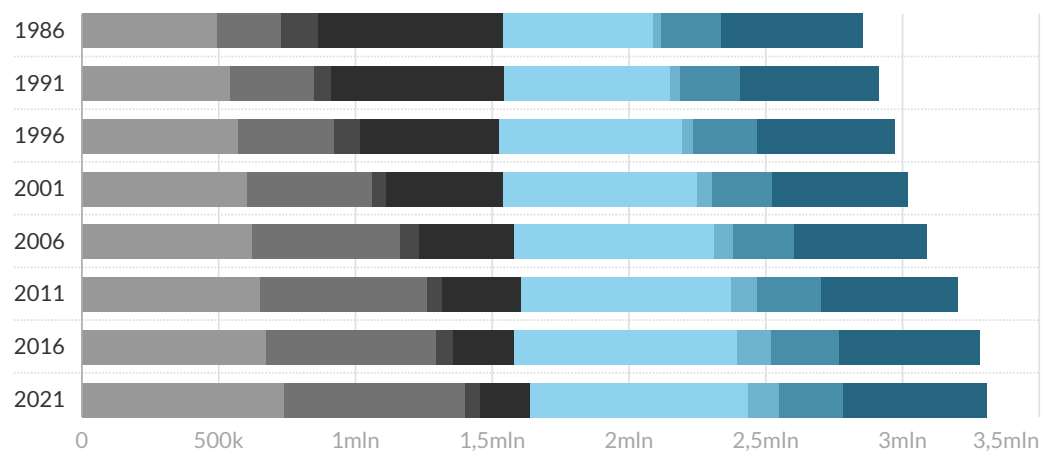
Vlaams Gewest, 1986-2021, aantal personen

Werkend >35u/we
 Werkend 1-35u/we
 ILO-werkloos
 Huisman-huisvrouw
 Gepensioneerd
 Beroepsongeschikt
 Student 15+ jaar
 Kind 0-14 jaar

Mannen

Vrouwen

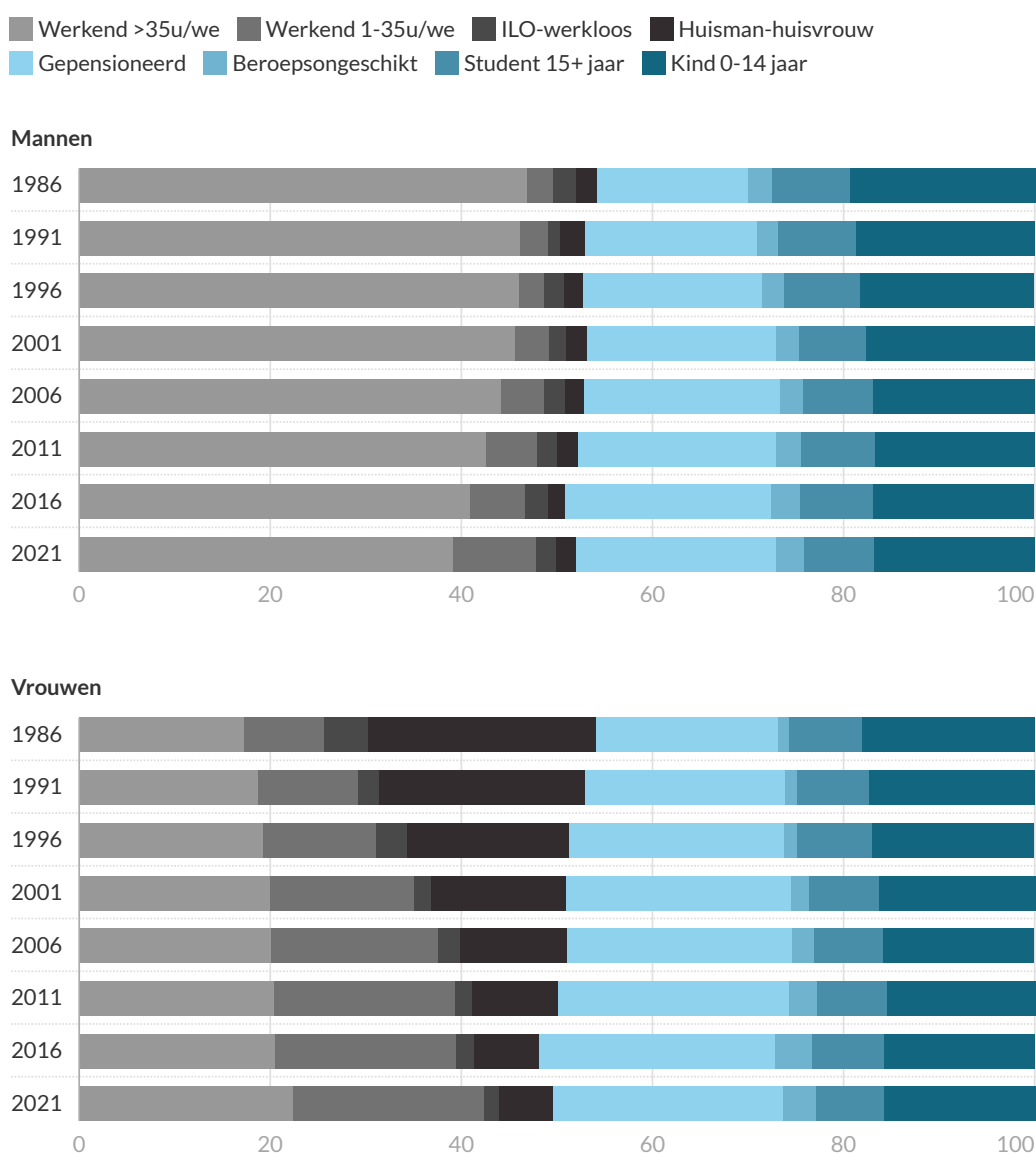
Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

Het aandeel voltijds werkende mannen is continu vrij sterk gedaald, terwijl het aandeel deeltijds werkende mannen sterk is toegenomen. Het aandeel werkende vrouwen nam vanaf 1986 constant toe, vooral het aandeel met een deeltijdse baan. Het aandeel thuiswerkende vrouwen is zeer sterk gedaald. Bij zowel mannen als vrouwen is het aandeel gepensioneerden gestegen.

Figuur 4.2.b. Arbeidssituatie van de totale bevolking naar geslacht

Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

4.3 TOTALE BEROEPSBEVOLKING EN BEROEPSBEVOLKING 15-64 JAAR

Aansluitend bij de werkzaamheidsgraad en de arbeidssituatie van de totale bevolking kan de beroepsbevolking volgens de ruimere definitie, of kortweg totale beroepsbevolking, consistent worden afgebakend. De totale beroepsbevolking bestaat uit de som van de werkenden, de werklozen (werkzoekenden) en de thuiswerkenden (huismannen/huisvrouwen). De niet-beroepsbevolking bestaat dan uit de volledig gepensioneerden, de volledig beroepsongeschikten, de voltijdse studenten van 15 jaar en ouder en de kinderen van 0 tot 14 jaar.

De totale beroepsbevolking is niet gebonden aan leeftijdsgrenzen maar aan de geldende afspraken in een land over de personen die maatschappelijk gezien een betaalde baan kunnen uitvoeren en de personen die wegens erkende redenen volledig worden vrijgesteld van betaalde arbeid tijdens een bepaalde levensfase.

In de volgende paragrafen vergelijken we de evolutie van de totale beroepsbevolking (ruimere definitie) met de evolutie van de beroepsbevolking 15-64 jaar (ILO-definitie).

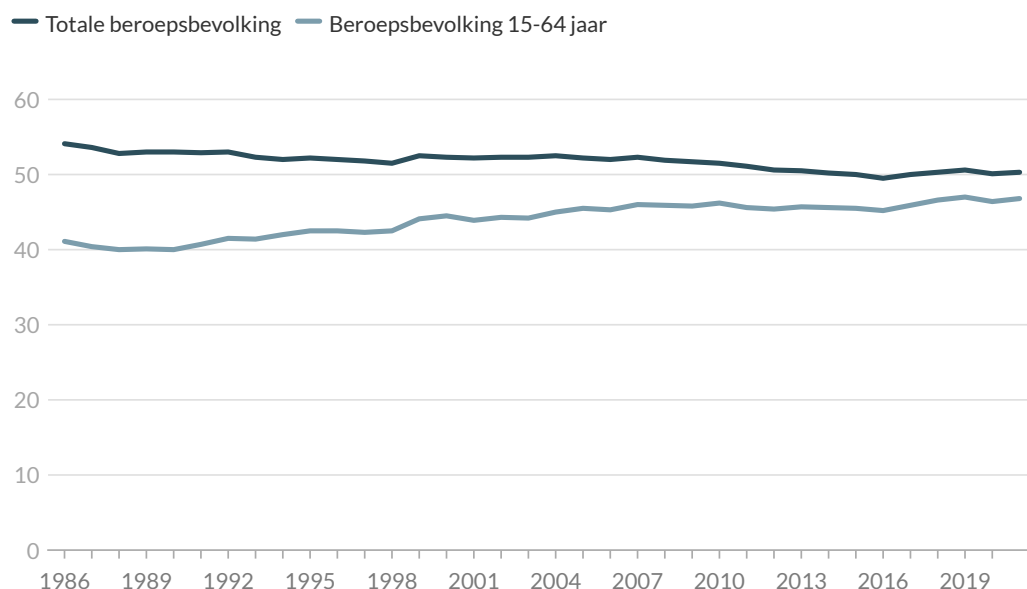
Het aandeel van de totale beroepsbevolking in de totale bevolking lag in het Vlaamse Gewest in de hele periode duidelijk hoger dan dat van de beroepsbevolking 15-64 jaar. Het aandeel van de beroepsbevolking 15-64 jaar in de totale bevolking steeg van 41,1% in 1986 tot 46,8% in 2021, vooral door de stijgende beschikbaarheid voor en deelname aan de arbeidsmarkt bij vrouwen.

Het aandeel van de totale beroepsbevolking daalde van 54,1% in 1986 tot 50,3% in 2021, vooral door het toenemend aandeel voltijdse studenten en volledig gepensioneerden.

Het verschil tussen de 2 maatstaven daalde van 13,0 pp in 1986 tot 3,5 pp in 2021. In de toekomst zal dat verschil wellicht verder verminderen, door de verder toenemende beroeps participatie van vrouwen, mede gestimuleerd door het ruimere arbeidsmarktbeleid.

Het aandeel van de totale beroepsbevolking geeft de bovengrens aan van de beschikbare bevolking voor de arbeidsmarkt. Die bovengrens kan mede door een doelgericht beleid van de overheid in de toekomst toenemen, bijvoorbeeld doordat de beroepsloopbaan van mannen en vrouwen gemiddeld effectief langer wordt of door de komst van personen van buitenlandse herkomst met een hogere beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt dan de bevolking van Belgische herkomst.

Figuur 4.3.a. Totale beroepsbevolking en beroepsbevolking 15-64 jaar
 Vlaams Gewest, 1986-2021, in % van de totale bevolking

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

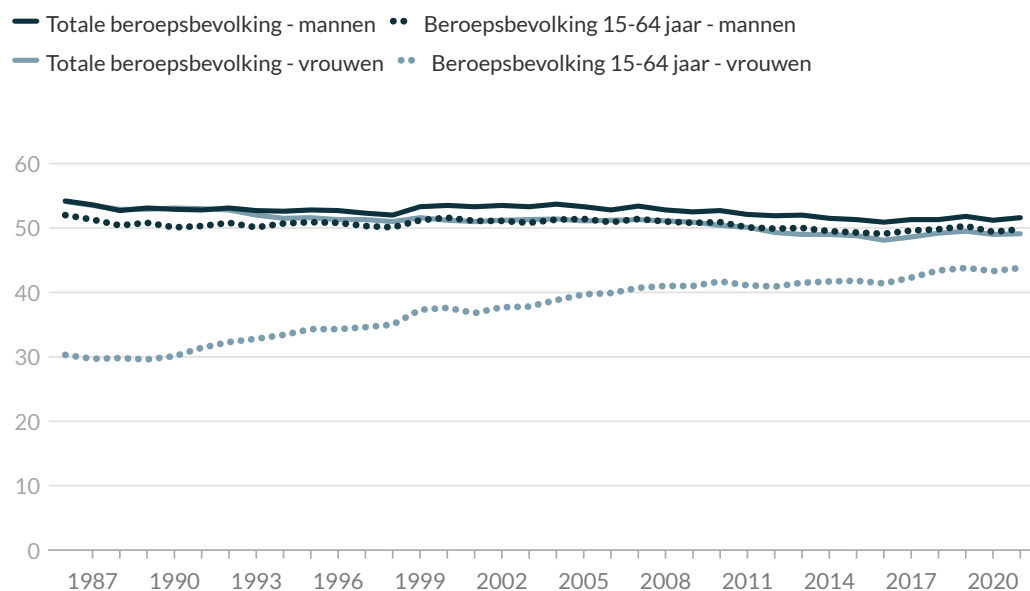
Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

Het onderscheid naar geslacht is zeer belangrijk. De curve van de beroepsbevolking 15-64 jaar van vrouwen ligt veel lager dan de andere curven omdat de grote groep huisvrouwen niet wordt meegeteld in de teller. De curven van de beroepsbevolking 15-64 jaar van mannen, van de totale beroepsbevolking van mannen en van de totale beroepsbevolking van vrouwen lopen in grote mate gelijk.

Het aandeel van de beroepsbevolking 15-64 jaar daalde bij mannen van 52,0% in 1986 tot 49,8% in 2021. De curve van de totale beroepsbevolking lag bij mannen iets hoger dan die van de beroepsbevolking 15-64 jaar en is de voorbije jaren lichtjes gedaald, van 54,2% in 1986 tot 51,6% in 2021.

Bij vrouwen is het aandeel van de beroepsbevolking 15-64 jaar sterk toegenomen, van 30,3% in 1986 tot 43,8% in 2021, vooral door de sterke stijging van hun beroeps participatie. Het aandeel van de totale beroepsbevolking lag bij vrouwen veel hoger dan die van de beroepsbevolking 15-64 jaar en is de voorbije jaren gedaald, van 54,1% in 1986 tot 49,1% in 2021. In de beroepsbevolking 15-64 jaar worden dus veel vrouwen die een betaalde baan kunnen uitoefenen, niet meegerekend. Door de stijgende werkzaamheid van vrouwen is dat aantal niet meegerekende vrouwen de voorbije decennia verminderd. Men kan verwachten dat het verschil nog zal verminderen door de verdere stijging van de beroeps participatie van vrouwen.

Figuur 4.3.b. Totale beroepsbevolking en beroepsbevolking 15-64 jaar naar geslacht
 Vlaams Gewest, 1986-2021, in % van de totale bevolking

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

4.4 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEROEPSBEVOLKING

Uitgaande van de analyse van de arbeidssituatie van de totale bevolking en de totale beroepsbevolking (ruime definitie) kan een consistente maatstaf worden ontwikkeld voor de werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking (ruime definitie).

De totale beroepsbevolking omvat de werkenden, werkzoekenden (ILO-werklozen) en thuiswerkenden (huismannen-huisvrouwen). De werkzoekenden en thuiswerkenden vormen samen de totale werkloze bevolking.

De werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking is dan het aandeel van de werkenden in de totale beroepsbevolking. De werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking is dan het aandeel van de werklozen in de totale beroepsbevolking. In deze benadering zijn de werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad complementair en sommeren altijd tot 100%.

In dit onderdeel tonen we eerst de totale beroepsbevolking, de bevolking van 20 tot 64 jaar, de werkenden in de totale beroepsbevolking en de werkenden in de bevolking van 20 tot 64 jaar.

Daarna vergelijken we de werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking met de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar.

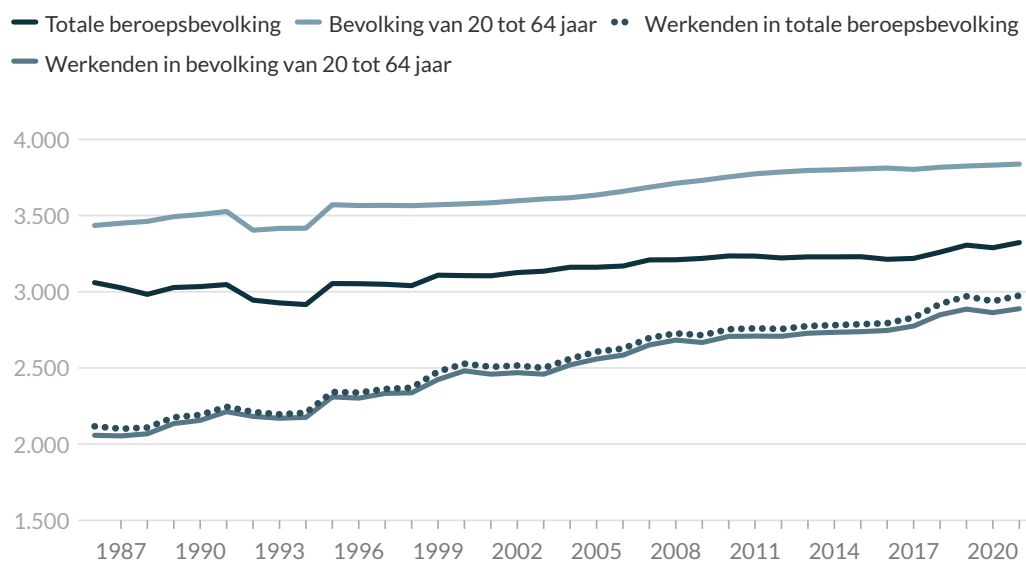
4.4.1 TOTALE BEROEPSBEVOLKING, BEVOLKING VAN 20 TOT 64 JAAR, WERKENDEN IN DE TOTALE BEROEPSBEVOLKING EN WERKENDEN IN DE BEVOLKING VAN 20 TOT 64 JAAR

De 4 curven stijgen bijna continu tussen 1986 en 2021. De totale beroepsbevolking lag in de hele periode veel lager dan de bevolking van 20 tot 64 jaar. Bovendien stijgt de totale beroepsbevolking minder snel dan de bevolking van 20 tot 64 jaar.

Het aantal werkenden in de totale beroepsbevolking (zonder leeftijdsbeperking) daarentegen lag in de hele periode iets hoger dan het aantal werkenden in de bevolking van 20 tot 64 jaar. We verwijzen daarvoor naar paragraaf 2.1.2 over het aantal werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar die niet worden meegeteld in de bevolking van 20 tot 64 jaar.

Figuur 4.4.1. Totale beroepsbevolking, bevolking van 20 tot 64 jaar, werkenden in de totale beroepsbevolking en werkenden in de bevolking van 20 tot 64 jaar

Vlaams Gewest, 1986-2021, aantal x 1.000 personen

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

4.4.2 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEROEPSBEVOLKING EN VAN DE BEVOLKING VAN 20 TOT 64 JAAR

In 2021 bedroeg de werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking 89,5%, tegenover 69,2% in 1986. Dat is een stijging van 20 pp. De werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar steeg van 59,9% in 1986 tot 75,3% in 2021, een stijging van 14,8 pp.

De werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking lag in de periode 1986-2021 duidelijk hoger dan de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar. Bovendien nam het verschil toe van 9,3 pp in 1986 tot 14,2 pp in 2021. De hoofdreden is dat de totale beroepsbevolking in de hele periode kleiner is en tegelijk minder snel toeneemt dan de bevolking van 20 tot 64 jaar (zie 4.4.1).

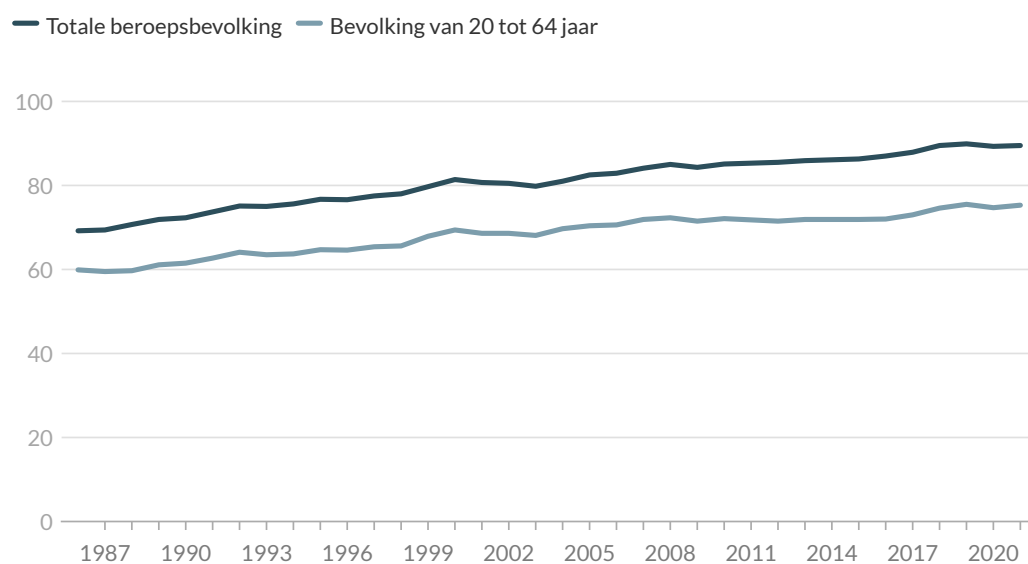
De werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking geeft een beter beeld van het werkelijke potentieel aan de mensen die men eventueel nog kan activeren omdat in de noemer alleen rekening wordt gehouden met werkenden, werklozen en huisvrouwen/huismannen en niet met voltijds studenten, volledig gepensioneerden en volledig beroepsongeschikten, groepen die veel verder afstaan van de arbeidsmarkt.

De totale bevolking 20 tot 64 jaar is duidelijk groter dan de werkelijke groep voor de arbeidsmarkt beschikbare mensen. Bij de berekening van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar wordt daardoor het aantal mensen dat (op relatief korte termijn) kan toetreden op de arbeidsmarkt overschat en het aandeel personen dat werkelijk actief is op de arbeidsmarkt onderschat.

Het gevolg daarvan is dat beleidsmatige streefcijfers voor de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar weinig houvast bieden voor de werkelijke en gewenste evolutie van de arbeidsmarkt op korte en langere termijn.

Figuur 4.4.2. Werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking en van de bevolking van 20 tot 64 jaar

Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

4.4.3 WERKZAAMHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEROEPSBEVOLKING EN VAN DE BEVOLKING VAN 20 TOT 64 JAAR NAAR GESLACHT

Onderstaande figuur geeft de evolutie van de werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking en van de bevolking van 20 tot 64 jaar weer naar geslacht.

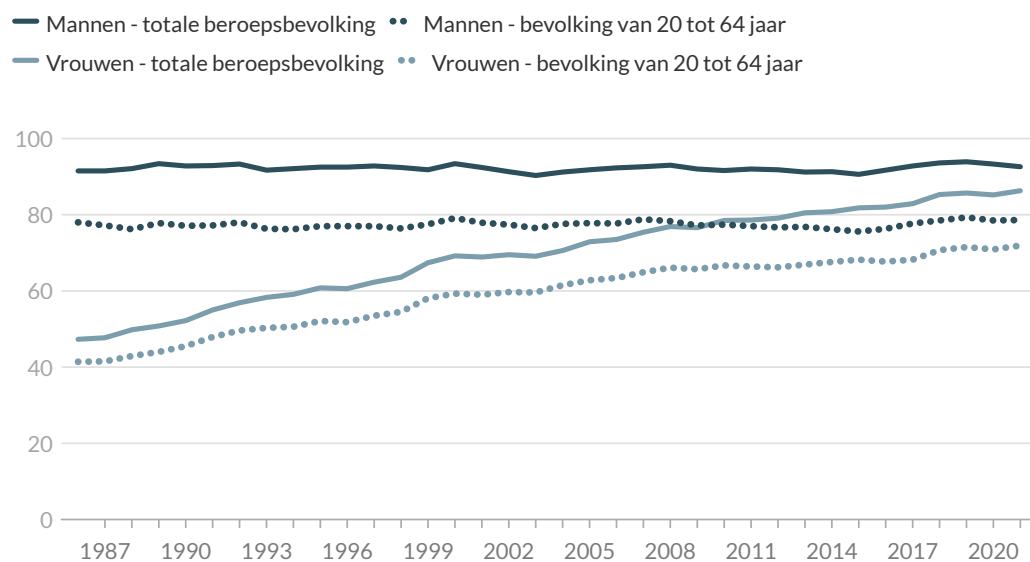
Bij mannen lag de werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking in 2021 op 92,6% en de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar op 78,6%. Bij vrouwen bedroegen die percentages respectievelijk 86,3% en 71,9%.

Bij mannen schommelde de werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking tussen 1986 en 2021 tussen 90% en 94%. Ze lag tijdens die periode 13 tot 15 pp hoger dan de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar. Die laatste maatstaf schommelde tussen 76% en 80%.

Bij vrouwen steeg de werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking tussen 1986 en 2021 sterker dan de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar, van 47,3% in 1986 tot 86,3% in 2021. De curve lag ook duidelijk hoger dan de werkzaamheidsgraad van de bevolking van 20 tot 64 jaar. Bovendien steeg het verschil tussen de 2 maatstaven van 5,9 pp in 1986 tot 14,4 pp in 2021. De hoofdreden daarvan is de zeer sterke stijging van het aantal werkende vrouwen, samen met de sterkere stijging van de bevolking van 20 tot 64 jaar dan van de totale beroepsbevolking.

Figuur 4.4.3. Werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking en van de bevolking van 20 tot 64 jaar naar geslacht

Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

4.5 WERKLOOSHEIDSGRAAD VAN DE TOTALE BEROEPSBEVOLKING

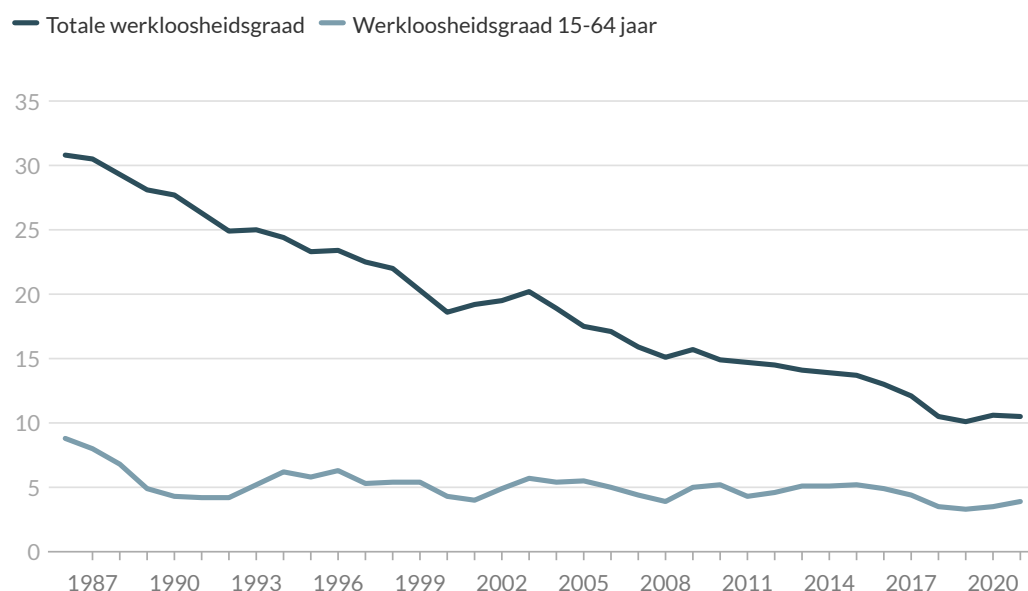
Zoals eerder vermeld is de werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking het aandeel van de totale groep werklozen (ILO-werklozen of werkzoekenden en thuiswerkenden) in de totale beroepsbevolking. De werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking zijn bijgevolg complementair en sommeren per definitie tot 100%.

In dit onderdeel wordt de werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking (kortweg totale werkloosheidsgraad) vergeleken met de werkloosheidsgraad van de beroepsbevolking 15-64 jaar (ILO-definitie).

De ILO-werkloosheidsgraad 15-64 jaar lag in het Vlaamse Gewest in 2021 op 3,9% en schommelde tussen 1990 en 2021 tussen 3,5% en 6,5%. In 1986 en 1987 lag die iets hoger. De totale werkloosheidsgraad daarentegen lag in de hele periode veel hoger dan de ILO-werkloosheidsgraad 15-64 jaar. Maar tegelijk daalde die zeer sterk, van 30,8% in 1986 tot 10,5% in 2021, vooral omdat het aantal werkende vrouwen sterker steeg dan het aantal vrouwen in de totale beroepsbevolking. Het verschil tussen de 2 maatstaven daalde van 22 pp in 1986 tot 6,6 pp in 2021.

De totale werkloosheidsgraad geeft een vollediger beeld van de groep mensen zonder betaalde baan die men nog kan activeren op de arbeidsmarkt. Bij de bepaling van de totale groep werklozen wordt immers niet alleen rekening gehouden met de ILO-werklozen maar ook met de groep huisvrouwen en -mannen.

Figuur 4.5.a. Totale werkloosheidsgraad en werkloosheidsgraad 15-64 jaar
Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

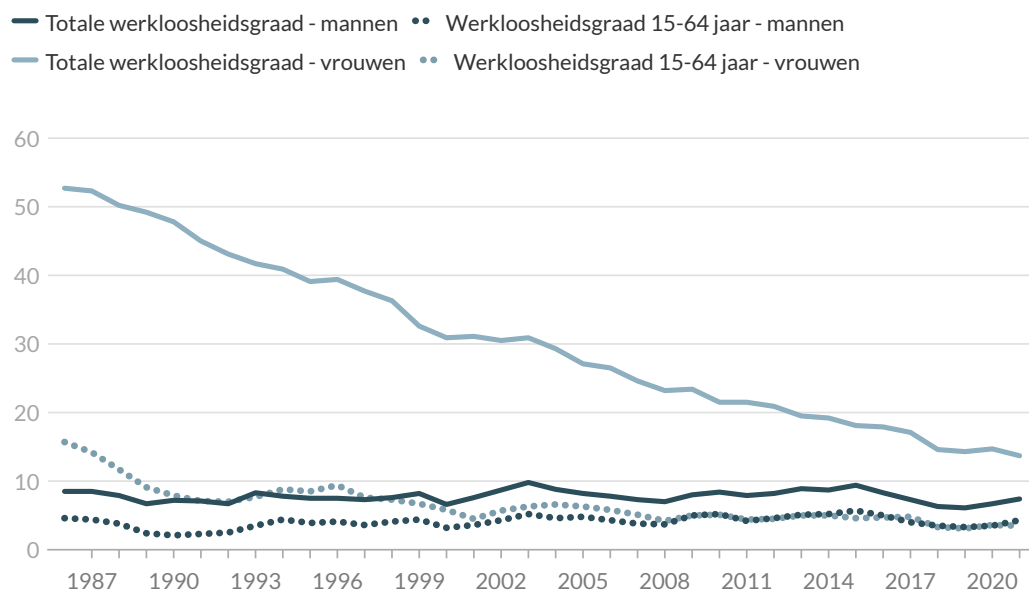
Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

Ook hier is het onderscheid naar geslacht belangrijk. Bij mannen lag de totale werkloosheidsgraad in 2021 op 7,4%. In de hele periode schommelde die tussen 6% en 10%. Ze lag tijdens die periode 3 tot 5 pp hoger dan de werkloosheidsgraad 15-64 jaar. Die laatste maatstaf lag in 2021 op 4,3% en schommelde in de periode 1986-2021 tussen 2% en 5%.

Bij vrouwen daalde de totale werkloosheidsgraad in de beschouwde periode zeer sterk, van 52,7% in 1986 tot 13,7% in 2021. De curve lag ook veel hoger dan de werkloosheidsgraad. De werkloosheidsgraad 15-64 jaar daalde eveneens, van 15,7% in 1986 tot 4,5% in 2011 en evolueerde met lichte schommelingen tot 3,6% in 2021.

Het verschil tussen de 2 maatstaven daalde van 37 pp in 1986 tot 10 pp in 2021. De hoofdreden is de sterke stijging van het aantal werkende vrouwen, tegenover de veel minder sterke stijging van de totale beroepsbevolking.

Figuur 4.5.b. Totale werkloosheidsgraad en werkloosheidsgraad 15-64 jaar naar geslacht Vlaams Gewest, 1986-2021, in %

Noot: de gegevens in de figuur zijn schattingen gebaseerd op een enquête. Daardoor moet rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge. Daarnaast is er sprake van een breuk in de tijdreeks tussen 1998 en 1999, tussen 2016 en 2017 en tussen 2020 en 2021.

Bron: EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), bewerking Statistiek Vlaanderen

Historisch gezien kan men de werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking beschouwen als de structurele maatschappelijke werkloosheid op lange termijn. Die gaat uit van de historische ontwikkeling van de arbeidsmarkt zoals geschetst in 4.1.2., met name de uittrede van (gehuwde) vrouwen uit de arbeidsmarkt in de periode 1850-1950, gevolgd door de relatief snellere herintrede vanaf 1950.

De werkloosheidsgraad 15-64 jaar werd na 1950 als maatstaf geïntroduceerd en houdt geen rekening met die historische verschuiving van de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Het is bijgevolg vooral een maatstaf voor de conjuncturele beweging van de geregisteerde werkzoekenden.

Beide maatstaven zijn bruikbaar en vullen elkaar aan met het oog op een doelmatig arbeidsmarktbeleid. Een toekomstgericht structureel arbeidsmarktbeleid kijkt naar de structurele totale werkloosheid en kan gebruik maken van de werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking. Het conjuncturele arbeidsmarktbeleid dat meer gericht is op het activeren van de geregisteerde werkzoekenden, die (meestal) sneller beschikbaar zijn voor deelname aan de arbeidsmarkt, kan uitgaan van de werkloosheidsgraad 15-64 jaar.

BESLUIT

Dit rapport startte met een bespreking van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar en de werkloosheidsgraad 15-64 jaar als de 2 centrale maatstaven voor de opvolging van (de evolutie van) de arbeidsmarktparticipatie van de bevolking. Beide maatstaven zijn gebaseerd op de bepalingen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). Ze kunnen sinds 1985 worden berekend op basis van gegevens van de Europese Labour Force Survey (LFS).

Een belangrijk voordeel is dat de maatstaven een vrij consistente vergelijkende analyse mogelijk maken van de evolutie, zowel over de tijd als tussen landen en regio's binnen landen.

Maar de 2 maatstaven kampen ook met beperkingen, die vooral te maken hebben met de gebruikte leeftijdsgrenzen voor de afbakening van de doelgroep (teller) en de referentiegroep (noemer). Daarnaast is ook de selectie van de referentiegroep (noemer) binnen die leeftijdsgrenzen verschillend voor de 2 maatstaven.

De beperkingen van de huidige maatstaven worden duidelijk in het licht van het hedendaagse arbeidsmarktbeleid dat ernaar streeft dat iedereen die (in maatschappelijk aanvaardbare omstandigheden) een baan kan uitoefenen, ook effectief actief is of wordt op de arbeidsmarkt. Die bredere doelgroep omvat dus iedereen die niet voltijds student, volledig beroepsongeschikt en/of volledig gepensioneerd is. Dat impliceert de facto een ruimere omschrijving van de beroepsbevolking: naast werkenden en werklozen (werkzoekenden) worden ook thuiswerkenden (huisvrouwen en huismannen) mee in rekening gebracht.

Het rapport maakte duidelijk dat een aanzienlijk aantal/aandeel werkenden jonger dan 20 jaar en ouder dan 64 jaar niet wordt meegeteld in teller en noemer van de werkzaamheidsgraad 20-64 jaar. Bovendien wordt een aanzienlijk aantal/aandeel voor het ruime arbeidsmarktbeleid niet relevante personen van 20-64 jaar zonder baan opgenomen in de noemer: voltijdse studenten, volledige beroepsongeschikten en volledig gepensioneerden.

Met betrekking tot de werkloosheidsgraad 15 tot 64 jaar wordt een zeer klein aantal en aandeel werklozen ouder dan 64 jaar niet meegeteld. Wel wordt een vrij groot aantal/aandeel voor het ruime arbeidsmarktbeleid relevante personen zonder baan (vooral huisvrouwen) niet opgenomen in de teller en de noemer van de maatstaf.

Vervolgens werd de betekenis onderzocht van een verruiming van de leeftijdsgrenzen voor de werkzaamheidsgraad en de werkloosheidsgraad, onder meer wegens de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd tot 67 jaar (of ouder) in België en een aantal andere EU-landen. In die landen wil men de werkenden stimuleren om nog te blijven werken na de leeftijd van 65 jaar. In andere landen blijft de pensioenleeftijd op 65 jaar en zijn er minder

stimulansen om langer te werken. We vergeleken voor België en de gewesten de werkzaamheidsgraad voor de bevolking van 20 tot 64 jaar, van 20 tot 67 jaar, van 15 tot 64 jaar en van 15 tot 67 jaar. Voorts toonde we voor de EU-landen de verschillen tussen de werkzaamheidsgraad bij de bevolking van 20 tot 64 jaar en van 15 tot 64 jaar.

Het laatste hoofdstuk besprak enkele aanvullende duurzame maatstaven voor de werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad met cijfers voor het Vlaamse Gewest en waar mogelijk ook voor de EU-landen, uitgaande van de empirische toelichting in de vorige hoofdstukken.

- Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking: het aandeel van de totale werkende bevolking in de totale bevolking, berekend op basis van personen en voltijds equivalente personen. De maatstaf berekend op basis van personen werd ook per leeftijdsgroep weergegeven.
- Arbeidssituatie van de totale bevolking, met onderscheid van de hoofdcategorieën: werkenden, werklozen (werkzoekenden), thuiswerkenden (huismannen-huisvrouwen), gepensioneerden, beroepsongeschikten, voltijdse studenten van 15 jaar en ouder en alle kinderen/leerlingen jonger dan 15 jaar.
- Beroepsbevolking volgens de ruime definitie, hier ook de totale beroepsbevolking genoemd: som van werkenden, werklozen (werkzoekenden), thuiswerkenden (huisvrouwen en huismannen), en het aandeel in de totale bevolking.
- Werkzaamheidsgraad van de totale beroepsbevolking: het aandeel van de totale werkende bevolking in de totale beroepsbevolking (ruime definitie).
- Werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking: het aandeel van de totale werkloze bevolking in de totale beroepsbevolking (ruime definitie).

Die maatstaven zijn niet gebonden aan leeftijdsgrenzen zodat de boven vermelde problemen worden vermeden. Ze zijn gebaseerd op een alternatieve classificatie van de bevolking die meer aangepast is aan de hedendaagse maatschappelijke visie op arbeidsmarktparticipatie. De maatstaven worden bepaald door een consistente afbakening van de relevante doelgroepen (werkenden en werklozen in de teller) en de referentiegroepen (totale bevolking en totale beroepsbevolking in de noemer).

De alternatieve maatstaven die in dit rapport werden voorgesteld zijn geen vervanging maar een aanvulling op de bestaande ILO-maatstaven, vooral met het oog op een meer genuanceerde kijk op de arbeidsmarkt en een betere empirische fundering van het hedendaagse arbeidsmarktbeleid. Zo kan een toekomstgericht structureel arbeidsmarktbeleid gebruik maken van de voorgestelde werkzaamheids- en werkloosheidsgraad van de totale beroepsbevolking. Tegelijk kan het conjuncturele arbeidsmarktbeleid blijven uitgaan van de huidige ILO-werkloosheidsgraad aangezien het meer gericht is op het activeren van de geregistreerde werkzoekenden, die (meestal) sneller beschikbaar zijn voor deelname aan de arbeidsmarkt.

LITERATUURLIJST

Becker, G.S. (1976). *The economic approach to human behavior*, Prentice hall, Chicago.

Becker, G.S. (1981). *A treatise on the family*, Harvard Univ. Press, Cambridge.

Folbre, N. (1991). *The unproductive housewife: her evolution in nineteenth-century economic thought*, *Signs* 16, no. 3, 463-484.

Ferber, M.A. & Greene, C.A. (1983). *Housework and market work: some evidence of how the decision is made*, *Review of Income and Wealth*, 29, 147-159.

Hagenaars, A.J.M. (1988a). *De economie van de huishoudelijke sector. Deel I: De tijdsbesteding van huishoudens, Deel II: Inkomen en bestedingen van huishoudens*, Erasmusuniversiteit Rotterdam.

Hilden, P. (1993). *Women, work and politics: Belgium 1830-1914*, Clarendon Press, Oxford.

Lambrechts, E. (1979). *Vrouwenarbeid in België, Het tewerkstellingsbeleid inzake vrouwelijke arbeidskrachten: 1930-1972*, CBGS-Werkdocument nr. 31, Brussel.

Lis, C. (1984). *Gezinsvorming en vrouwenarbeid tijdens een versnellingsfase in de ontwikkeling van het kapitalisme, 1750-1850*, *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis*, 380-405.

Pontanus, F. (1968). *Un demi-siècle d'évolution de la population active en Belgique: 1910-1961*, *Population et Famille*, 15, 39-96.

Pott-Buter, H. (1993). *Facts en fairy tales about female labor, family and fertility. A seven-country comparison 1850 - 1990*, Amsterdam University Press.

Scholliers, P. (1995). *Arbeid, inkomen en gezin: een geschiedenis van vrouwen, mannen en kinderen in de 19de en 20ste eeuw*. In: Van Hagendoren, M. & Vanhecke, R. (red.), (1995). *(A)typische arbeid en huishoudens: recente bevindingen*, LUC, Steunpunt Women's Studies, Diepenbeek.

Secombe, W., (1993). *Weathering the storm. Working-class families from the industrial revolution to the fertility decline*, London, New York: Verso.

Smith, J. & Wallerstein, I. (eds.) (1992). *Creating and transforming households. The constraints of the world-economy*, Cambridge University Press, Cambridge, Paris.

- Sourbron, M., & Vansteenkiste, S. (2018). *De arbeidsreserve op de Vlaamse arbeidsmarkt ontleed*. Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk, 28(1), 10-18. Leuven: Steunpunt Werk / Uitgeverij Acco.
- Van Dongen, W. (1993). *Nieuwe Krijtlijnen voor gezin, markt en maatschappij. Een geïntegreerde benadering*, Garant, 1993, 380 p.
- Van Dongen, W. (2008). *Naar een democratische arbeidsverdeling? Het combinatiemodel als basis voor een geïntegreerd beleid in Vlaanderen en Europa*. SVR-Studie, 2008/1. Brussels: Studiedienst Vlaamse Regering.
- Van Dongen, W. (2009). *Towards a democratic division of labour in Europe? The Combination Model as a new integrated approach to professional and family life*. Bristol: The Policy Press.
- Van Dongen, W., Beck, E. & Vanhaute, E. (red.) (2001). *Gezinsleven en beroepsleven. Het combinatiemodel als motor voor de actieve welvaartsstaat?* CBGS Publicaties, Leuven-Apeldoorn: Garant.
- Van Dongen, W., Malfait, D. & Pauwels, K. (red.) (1995). *De dagelijkse puzzel "gezin en arbeid". Feiten, wensen en problemen inzake de combinatie van beroeps- en gezinsarbeid in Vlaanderen*, Brussel, CBGS Monografie, 1995/2.
- Van Dongen, W., Vanhaute, E. & Pauwels, K., (red.) (1998). *Het kostwinnersmodel voorbij? Naar een nieuw basismodel voor de arbeidsverdeling binnen de gezinnen*, Leuven-Apeldoorn: Garant.
- Vanhaute, E. (1997a). *Labour markets and family strategies in Flanders, 1750-1990. A long-term perspective, Population and family in the Low Countries 1996/1997: selected current issues*, 171-190.
- Vanhaute, E. (1997b). *Between patterns and processes: measuring labor markets and family strategies in Flanders, 1750-1990*, *History of the Family. An International Quarterly*, 4, 527-545.
- Vanhaute, E. (2002). *Breadwinner models and historical models. Transitions in la-bour relations and labour markets in Belgium*. In: Jensen H., (ed.), (2002), *The welfare state. Past, present and future*, Pisa: University of Pisa, Edizioni Plus, 59-76.
- Van Poppel F.W.A., H.P Van Dalen & E. Walhout, (2006). *Diffusion of a social norm: tracing the emergence of the housewife in the Netherlands, 1812-1922*, Tinbergen Institute Discussion Paper, TI 2006-107/1.
- Vansteenkiste, S., Sourbron, M., Scholiers, B., Van Onacker, E., De Graeve, P., & De Smet, R. (2019a). *Een inclusieve benadering van het arbeidspotentieel van de Vlaamse bevolking op basis van enquête- en administratieve data* (Werk. Rapport 2019 nr.1). Leuven: Steunpunt Werk.

Vansteenkiste, S., Van Onacker, E., & Scholiers, B. (2019b). *Een inclusieve benadering van het arbeidspotentieel in Vlaanderen op basis van administratieve gegevens*. Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk, 29(1), 27-45. Steunpunt Werk, Uitgeverij Acco.

Vansteenkiste, S. & Sourbron, M. (2020), *Het arbeidspotentieel en de potentiële werkzaamheidsgroei anno 2019: een analyse per gewest op basis van EAK*. Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk, 30(1), 66-73. Leuven: Steunpunt Werk, Uitgeverij Acco.

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Statistiek Vlaanderen
Havenlaan 88 bus 100, 1000 Brussel

Auteur

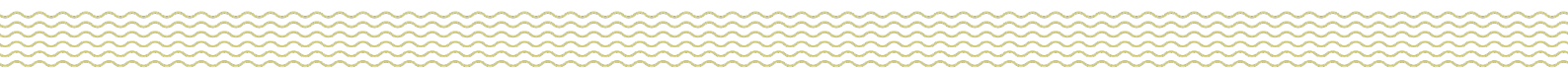
Walter Van Dongen
walter.vandongen@vlaanderen.be

Concept & grafische vormgeving

The Oval Office
Statistiek Vlaanderen

Depotnummer

D/2023/3241/158

Statistiek Vlaanderen
Havenlaan 88 bus 100
1000 Brussel
<https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen>